

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญจากสิ่งพิมพ์ภาษาอังกฤษโดยใช้แผนผังความคิดสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านใหม่เจริญผลพิทยาคม อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 เอกสารหลักสูตร

- 1.1.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
- 1.1.2 สาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มภาษาต่างประเทศ พุทธศักราช 2551

1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน

- 1.2.1 ความหมายของการอ่าน
- 1.2.2 ความสำคัญของการอ่าน
- 1.2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการอ่าน
- 1.2.4 การอ่านจับใจความสำคัญ
- 1.2.5 ขั้นตอนการอ่านจับใจความสำคัญ
- 1.2.6 จุดมุ่งหมายในการอ่าน
- 1.2.7 ประเภทของการอ่าน

1.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแบบฝึกทักษะ

- 1.3.1 ความหมายและความสำคัญของแบบฝึกทักษะ
- 1.3.2 หลักการสร้างแบบฝึกทักษะ
- 1.3.3 รูปแบบการฝึกทักษะ
- 1.3.4 ลักษณะของแบบฝึกทักษะ
- 1.3.5 ประโยชน์ของแบบฝึกทักษะ

1.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแผนการจัดการเรียนรู้

- 1.4.1 ความหมายและความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้
- 1.4.2 ลักษณะและองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้
- 1.4.3 ขั้นตอนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

- 1.4.4 ประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้
- 1.5 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแผนผังความคิด (Mind Mapping)
 - 1.5.1 ความเป็นมาของแผนผังความคิด (Mind Mapping)
 - 1.5.2 ความหมายและความสำคัญของแผนผังความคิด (Mind Mapping)
- 1.6 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสิ่งพิมพ์
 - 1.6.1 ความหมายและความสำคัญของสิ่งพิมพ์
- 2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 2.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 2.2 งานวิจัยต่างประเทศ
- 3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.1 เอกสารหลักสูตร

1.1.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

คำอธิบายรายวิชา

รหัสวิชา อ22101 ภาษาอังกฤษ 3 จำนวน 3 ชั่วโมง/สัปดาห์ จำนวน 1.5 หน่วยกิต
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ

ใช้ภาษา น้ำเสียง ท่าทาง สื่อสาร ในการขอและให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ใกล้ตัว กิจกรรมและสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ประสบการณ์ ข่าวและเหตุการณ์ที่อยู่ในความสนใจของสังคม เช่น สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ข้อมูลข่าวสาร สื่อที่ไม่ใช่ความเรียง รูปแบบต่างๆ เช่น pie chart blog ข้อมูลเกี่ยวกับตนเองเรื่องต่างๆใกล้ตัว ประสบการณ์และเหตุการณ์ที่อยู่ในความสนใจของสังคม ความบันเทิงต่างๆ เช่นดนตรี รายการทีวี ภาพยนตร์ กิจกรรมและสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น กีฬา (Sport) illnesses, Health and Fitness และ Parts of the body ได้อย่างเหมาะสม โดยใช้กระบวนการสื่อความ ทักษะทางภาษาอังกฤษ กระบวนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการปฏิบัติงานกลุ่ม กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กระบวนการสร้างเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษ กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด กระบวนการสร้างค่านิยม

คุณลักษณะที่พึงประสงค์มุ่งเน้นให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม กล้าแสดงออกและแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีเหตุผล ทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยความกระตือรือร้น มีความวิริยะอุตสาหะ แสดงพฤติกรรมที่เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความสนใจใฝ่รู้ในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เห็นคุณค่าการใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน สร้างผลงานใหม่ มีระเบียบวินัยและมีความรับผิดชอบ

จุดประสงค์รายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน

1. ทักษะฟัง

ฟังข้อความ, บทความ, บทสนทนา, เพลง, หรือบทกลอนจากสื่อต่างๆแล้ว สามารถปฏิบัติตามคำสั่ง คำขอร้องได้ถูกต้องสามารถจับใจความและตอบคำถามจากสิ่งที่ฟังได้ถูกต้อง สามารถออกเสียงตามได้ถูกต้อง

2. ทักษะพูด

พูดประโยคขอร้อง, คำสั่ง, การขออนุญาต, หรือเสนอความช่วยเหลือได้ถูกต้องสามารถพูดแสดงความคิดเห็น, ให้ข้อมูลส่วนตัว, อธิบายเรื่องราวต่างๆได้ถูกต้อง สามารถสนทนาโต้ตอบในสถานการณ์ที่กำหนดให้ได้ถูกต้อง

3. ทักษะอ่าน

อ่านเรื่อง, บทความ, บทสนทนา, เพลง, บทกลอน, หรือการ์ตูนจากสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆแล้ว สามารถจับใจความและปฏิบัติตามคำสั่งได้ถูกต้อง สามารถอ่านออกเสียงคำศัพท์ วลี ประโยค บทกลอนและบทความได้ถูกต้อง สามารถสรุปความและตอบคำถามจากสิ่งที่อ่านได้ถูกต้อง

4. ทักษะเขียน

สามารถเขียนประโยคขอร้อง คำสั่ง การขออนุญาต การเสนอและการให้ความช่วยเหลือได้ถูกต้องตามโครงสร้างประโยคสามารถใช้ภาษาเขียนแสดงความต้องการ การวางแผนอนาคต กิจกรรมประจำวันและประสบการณ์ได้ถูกต้องตามโครงสร้างประโยคสามารถใช้ภาษาเขียนกรอกแบบฟอร์ม ใบสมัคร บัตรเชิญและประกาศโฆษณาได้ถูกต้องตามโครงสร้างประโยค

1.1.2 สารการเรียรู้แกนกลางกลุ่มภาษาต่างประเทศ พุทธศักราช 2551

ม.2	<p>1. ปฏิบัติตามคำขอร้อง คำแนะนำคำชี้แจง และคำอธิบายง่ายๆ ที่ฟังและอ่าน</p>	<p>คำขอร้อง คำแนะนำ คำชี้แจง และคำอธิบาย เช่น การทำอาหารและเครื่องดื่ม การประดิษฐ์ การช้ยา/สลากยา การบอกทิศทาง การช้อุปกรณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> - Passive Voice ที่ช้ในโครงสร้างประโยคง่ายๆ เช่น is/are + Past Participle - คำสันธาน (conjunction) เช่น and/ but/ or/ before/ after etc. - ตัวเชื่อม (connective words) เช่น First,... Second,... Third,... Fourth,... Finally,... etc.
	<p>2. อ่านออกเสียงข้อความ ข่าว ประกาศ และบทร้อยกรองสั้นๆ ถูกต้องตามหลักการอ่าน</p>	<p>ข้อความ ข่าว ประกาศ และบทร้อยกรอง การใช้พจนานุกรม หลักการอ่านออกเสียง เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - การออกเสียงพยัญชนะต้นคำและพยัญชนะท้ายคำ - การออกเสียงเน้นหนัก-เบา ในคำและกลุ่มคำ - การออกเสียงตามระดับเสียงสูง-ต่ำ ในประโยค - การออกเสียงเชื่อมโยงในข้อความ - การแบ่งวรรคตอนในการอ่าน - การอ่านบทร้อยกรองตามจังหวะ

ม.2	3. ระบุ/เขียนประโยค และข้อความ ให้สัมพันธ์กับสื่อที่ไม่ใช่ความเรียง รูปแบบ ต่างๆ ที่อ่าน	<p>ประโยค หรือข้อความ และความหมายเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน สิ่งแวดล้อม อาหาร เครื่องดื่ม เวลาว่างและนันทนาการ สุขภาพและสวัสดิการ การซื้อ-ขาย ลมฟ้าอากาศ การศึกษาและอาชีพ การเดินทาง ท่องเที่ยว การบริการ สถานที่ ภาษา และวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เป็นวงคำศัพท์สะสมประมาณ ๑,๗๕๐-๑,๘๐๐ คำ (คำศัพท์ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม) การตีความ/ถ่ายโอนข้อมูลให้สัมพันธ์กับสื่อที่ไม่ใช่ความเรียง เช่น สัญลักษณ์ เครื่องหมาย กราฟ แผนภูมิ แผนผัง ตาราง ภาพสัตว์ สิ่งของ บุคคล สถานที่ต่างๆ โดยใช้ Comparison of adjectives/ adverbs/ Contrast: but, although/ Quantity words เช่น many/ much/ a lot of/ lots of/ some/ any/ a few/ few/ a little/ little etc.</p>
ม.2	4. เลือกหัวข้อเรื่อง ใจความสำคัญ บอกรายละเอียดสนับสนุน (supporting detail) และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและอ่าน พร้อมทั้งให้เหตุผลและยกตัวอย่างง่าย ๆ ประกอบ	<p>บทสนทนา นิทาน เรื่องสั้น และเรื่องจากสื่อประเภทต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร วิทยุ โทรทัศน์ เว็บไซต์</p> <p>การจับใจความสำคัญ เช่น หัวข้อเรื่อง ใจความสำคัญ รายละเอียดสนับสนุน</p> <p>คำถามเกี่ยวกับใจความสำคัญของเรื่อง เช่น ใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร ทำไม ใช่หรือไม่</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yes/No Question - Wh-Question - Or-Question <p>etc.</p> <p>ประโยคที่ใช้ในการแสดงความคิดเห็น การให้เหตุผล และการยกตัวอย่างเช่น I think.../ I feel.../ I believe...</p> <ul style="list-style-type: none"> - คำสันธาน (conjunctions) and/ but/ or/ because/

		so/ before/after - ตัวเชื่อม (connective words) First,... Next,... After,... Then,... Finally,... etc. - Tenses: present simple/ present continuous/ present perfect/ past simple/ future tense etc.
--	--	--

1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน

1.2.1 ความหมายของการอ่าน

การอ่านเป็นทักษะที่มีความสำคัญในชีวิตประจำวัน เพราะการอ่านจะทำให้ได้รับความรู้ ความเพลิดเพลิน ก่อให้เกิดความเข้าใจแนวคิด อารมณ์ และจินตนาการได้ นอกจากนี้ การอ่านยังมีบทบาทสูงสุดในการเล่าเรียนด้วยเหตุนี้ นักการศึกษา นักจิตวิทยา นักภาษาศาสตร์

การอ่านเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนากระบวนการคิด ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะทางภาษาทั้งในด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน ได้ดีอย่างมีประสิทธิภาพ หลายท่านให้นิยามความเห็นเกี่ยวกับความหมายของการอ่านไว้ดังนี้

สิริมณี บรรจง (2549) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการอ่านว่า การอ่านเป็นกระบวนการค้นหาความหมายจากตัวอักษร หรือคำที่ถูกจัดรวบรวมอยู่บนหน้ากระดาษเพื่อสื่อความหมายที่ต้องการแสดงออก โดยประการแรกผู้อ่านจะรับรู้สัญลักษณ์หรือตัวอักษรทางสายตาหลังจากนั้นก็ค้นหาความหมายหรือทำความเข้าใจกับสัญลักษณ์นั้น ความหมายของการอ่าน มีในหลายด้าน ดังนี้

1. การอ่านเป็นการแปลสัญลักษณ์ออกมาเป็นคำพูดโดยการผสมเสียงเพื่อใช้ในการออกเสียงให้ตรงกับคำพูด การอ่านแบบนี้มุ่งให้สะกดตัวผสมคำอ่านเป็นคำๆ ไม่สามารถใช้สื่อความโดยการฟังได้ทันที เป็นการอ่านเพื่ออ่านออก มุ่งให้อ่านหนังสือแตกฉานเท่านั้น

2. การอ่านเป็นการใช้ความหมายในการผสมผสานของตัวอักษร ออกเสียงเป็นคำหรือเป็นประโยคทำให้เข้าใจความหมายในการสื่อความโดยการอ่าน หรือฟังผู้อื่นอ่านแล้วรู้เรื่อง เราเรียกว่าอ่านได้ ซึ่งมุ่งให้อ่านแล้วรู้เรื่องที่อ่าน

3. การอ่านเป็นการสื่อความหมายที่จะถ่ายทอดความคิดความรู้จากผู้เขียนถึงผู้อ่านการอ่านลักษณะนี้เรียกว่า อ่านเป็น ผู้อ่านย่อมเข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียน โดยอ่านแล้วสามารถประเมินผลของสิ่งที่อ่านได้ด้วย

4. การอ่านเป็นการพัฒนาความคิด โดยที่ผู้อ่านต้องใช้ความสามารถหลายๆด้าน เช่น ใช้การสังเกตจากรูปคำ ใช้สติปัญญาและประสบการณ์เดิมในการแปลความ

หรือถอดความให้เกิดความเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่านได้ดีโดยวิธีการอ่านแบบนี้จะต้องดำเนินการเป็นขั้นตอนและต่อเนื่องแล้วสามารถเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่านและนำผลของสิ่งที่ได้จากการอ่านมาเป็นแนวคิด แนวปฏิบัติได้เราเรียกว่า อ่านเป็น

อ้อมขวัญ แสงคล้าย(2553)ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการอ่านว่า การอ่าน คือ กระบวนการทางสมองอย่างหนึ่ง ที่แปลสัญลักษณ์ต่างๆหรือตัวอักษรออกมาเป็นคำพูดและถ่ายทอดเพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน โดยหัวใจที่สำคัญของการอ่านนั้น คือ การเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่าน และการพิจารณาเลือกความหมายที่ดีที่สุดไปใช้ประโยชน์ ซึ่งในการอ่านนั้นผู้อ่านจะต้องอาศัยทักษะหลายอย่าง เช่น การผสมผสานตัวอักษร การวิเคราะห์ คำการตีความและการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับสิ่งที่อ่าน จึงจะทำให้การอ่านและการแปลความหมายมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากข้อความดังกล่าวสรุปความหมายของการอ่านได้ว่า หมายถึง การแปลสัญลักษณ์ต่างๆออกมาเป็นคำพูดอย่างเข้าใจ การอ่านมีชื่อเรียกแตกต่างกันหลายระดับตามความยากง่ายเช่น อ่านออก อ่านได้ และอ่านเป็น การอ่านที่มีประสิทธิภาพต้องประกอบด้วย การรู้จักวิเคราะห์คำ การเข้าใจความหมายของคำทั้งนี้หากผู้อ่านมีประสบการณ์เดิมที่สัมพันธ์กับเรื่องที่อ่านมาบ้างแล้วยังจะช่วยทำให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาของการอ่านดียิ่งขึ้น

บันลือ พุกกะวัน (2545) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ดังนี้

1. การอ่าน คือ การผสมเสียงของตัวอักษรหรือสะกดตัวผสมคำ ซึ่งระยะหนึ่งเรียกว่า “อ่านออก” เพื่อมุ่งให้อ่านหนังสือได้ถูกต้อง แตกฉาน ขยายประสบการณ์ในการอ่าน คำโดยตรง

2. การอ่าน เป็นการใช้ความสามารถในการผสมผสานของตัวอักษรออกเสียงเป็นคำ เป็นประโยค ทำให้เกิดความเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่าน ซึ่งผู้ฟังฟังแล้วรู้เรื่อง เรียกว่า “อ่านได้”

3. การอ่าน เป็นการใช้เทคนิคการจำรูปคำ (Word's Figuration) เข้าใจรูปประโยคแล้วสรุปเรื่องราว เข้าใจเรื่องราวที่ผู้เขียนสื่อความคิดมายังผู้อ่าน คืออ่านแล้วสามารถประเมินผลของสิ่งที่อ่านได้ เรียกว่า “อ่านเป็น”

4. การอ่าน เป็นการพัฒนาความคิด โดยผู้อ่านใช้ความสามารถหลายๆ ด้าน นับตั้งแต่การสังเกต การจำรูปคำ การใช้ประสบการณ์เดิมมาแปลความ ตีความ หรือถอดความให้เกิดความเข้าใจเรื่องราวที่อ่านได้ดี ตลอดจนนำสิ่งที่อ่านมาใช้เป็นประโยชน์ เป็นแนวคิด แนวปฏิบัติได้ดี

สุปราณี ดาราฉาย และคณะ (2535) หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู (อ้างถึงใน นกตล จันทร์เพ็ญ, 2534) โกชัย สาริกบุตร (2519) ได้ให้ความหมายของการอ่าน

ไว้เหมือนกันว่า การอ่านเป็นการแปลความหมายของตัวอักษรออกมาเป็นความคิด และนำความคิดไปใช้ให้เป็นประโยชน์ ดังนั้นหัวใจของการอ่านอยู่ที่ความเข้าใจความหมายของคำ

ประเทิน มหาพันธ์ (2534) และสุขุม เฉลยศัพท์ (2531) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้อย่างสอดคล้องกันว่า การอ่านเป็นกระบวนการในการค้นหาเพื่อแปลความหมายของตัวอักษรหรือสัญลักษณ์อื่นๆ ที่ใช้แทนความคิดเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ของผู้อ่าน นอกจากนี้แล้วการอ่านยังเป็นการรวบรวม การตีความหมาย และการประเมินความคิดเหล่านั้น เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจแก่ผู้อ่าน การอ่านถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในด้านศิลปะเกี่ยวกับภาษาศาสตร์

จากที่กล่าวมาทั้งหมดพอสรุปได้ว่า การอ่าน คือกระบวนการในการแปลความหมาย จากภาพ จากสัญลักษณ์ต่างๆ จากตัวอักษร หรือเรื่องราวออกมาเป็นความคิด โดยอาศัยการรวบรวมและตีความหมายจากการอ่าน เพื่อให้ได้มาซึ่งความเข้าใจเป็นสำคัญ และการอ่านจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของผู้อ่านเป็นสำคัญ

1.2.2 ความสำคัญของการอ่าน

ปัจจุบัน เทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว การค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม โดยการอ่านจึงเป็นเครื่องมือหรือแนวทางหนึ่งของผู้ที่ต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต เพราะการอ่านทำให้คนทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบันและอนาคตขึ้น แต่ผลการวิจัยในปัจจุบันกลับพบว่าอัตราการอ่านหนังสือของคนไทยมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของการอ่านมีผู้ให้คำอธิบายความสำคัญของการอ่านไว้หลายท่าน ดังนี้

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2545) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่าน ไว้ว่า การอ่านเป็นสิ่งสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งในชีวิตของคนเรา เพราะเราอาจหาได้ทั้งความรู้และความบันเทิงได้ทุกเมื่อจากการอ่าน ในการสอนอ่านนั้นทางโรงเรียนควรให้มีทั้งอ่านในใจและอ่านออกเสียง เวลาสำหรับฝึกอ่านในใจควรมีมากกว่าฝึกออกเสียงเพราะการอ่านในใจใช้ในชีวิตประจำวันมากกว่า การอ่านออกเสียง จุดหมายปลายทางของการฝึกทักษะการอ่าน คือให้นักเรียนสามารถอ่านหนังสือเข้าใจได้เอง เพื่อจะได้สามารถใช้การอ่านเป็นเครื่องมือหาความรู้และความบันเทิงนอกเวลาเรียนได้ ส่วนการอ่านออกเสียงนั้นเป็นการอ่านเพื่อผู้อื่น ผู้อ่านต้องคำนึงถึงผู้ฟังด้วยในขณะที่อ่าน คือ คำนึงถึงพื้นความรู้ สติปัญญา ความสามารถ ตลอดจนความต้องการของผู้ฟัง และประโยชน์ที่ผู้ฟังคาดว่าจะได้รับ ผู้ที่อ่านออกเสียงได้ดีที่สุด คือผู้ที่สามารถทำให้ผู้ฟัง ฟังได้สะดวกที่สุด

เบญจมาศ กาลาศรี (2545) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านว่าการอ่านมีความสำคัญในการดำเนินชีวิต เพราะการอ่านเป็นวิธีการที่สำคัญในการแสวงหาความรู้สรรพวิทยาต่างๆ การอ่านจะช่วยพัฒนาสติปัญญาของผู้อ่านให้สูงขึ้น ถือได้ว่าการอ่านเป็นหัวใจของการจัดกิจกรรมทั้งหลาย

อ้อมขวัญ แสงคล้าย (2553) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ดังนี้

1. การอ่านเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการศึกษาเล่าเรียนทุกระดับผู้เรียนจำเป็นต้องอาศัยทักษะการอ่านทำความเข้าใจเนื้อหาสาระของวิชาการต่างๆ เพื่อให้ตนเองได้รับความรู้และประสบการณ์ตามที่ต้องการ
2. ในชีวิตประจำวันโดยทั่วไป คนเราต้องอาศัยการอ่านติดต่อสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจกับบุคคลอื่นร่วมไปกับทักษะการฟัง การพูด และการเขียน ทั้งในด้านภารกิจส่วนตัวและการประกอบอาชีพการงานต่างๆในสังคม
3. การอ่านช่วยให้บุคคลสามารถนำความรู้และประสบการณ์จากสิ่งที่อ่านไปปรับปรุงและพัฒนาอาชีพหรือธุรกิจการงานที่ตนเองกระทำอยู่ให้เจริญก้าวหน้าและประสบความสำเร็จในที่สุด
4. การอ่านสามารถสนองความต้องการพื้นฐานของบุคคลในด้านต่างๆ ได้เป็นอย่างดีเช่น ช่วยให้มีมั่นคงปลอดภัย ช่วยให้ได้รับประสบการณ์ใหม่ ช่วยให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ช่วยให้มีเกียรติยศและชื่อเสียง
5. การอ่านทั้งหลายจะส่งเสริมให้บุคคลได้ขยายความรู้และประสบการณ์เพิ่มขึ้นอย่างลึกซึ้ง และกว้างขวาง ทำให้เป็นผู้รอบรู้ เกิดความมั่นใจในการพูดปราศรัย การบรรยาย หรือการอภิปรายต่างๆ นับว่าเป็นการเพิ่มบุคลิกภาพและความน่าเชื่อถือให้แก่ตนเอง
6. การอ่านหนังสือหรือสิ่งพิมพ์หลายชนิดนับว่าเป็นกิจกรรมนันทนาการที่น่าสนใจมาก เช่น อ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร นวนิยาย การ์ตูน เป็นการช่วยให้บุคคลรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และเกิดความเพลิดเพลินสนุกสนานได้เป็นอย่างดี
7. การอ่านเรื่องราวต่างๆในอดีต เช่น ศิลปจารึก ประวัติศาสตร์ เอกสารสำคัญ วรรณคดีช่วยให้ผู้อ่านรู้จักอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรมของคนไทยเอาไว้ และสามารถพัฒนาให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

ศุภสุตา ม่วงสีทอง (2553) ได้ให้ความหมายและความสำคัญของการอ่านไว้ว่าการอ่านเป็นการตีความหมายจากสัญลักษณ์ คำ ตัวอักษร หรือสิ่งที่ตีพิมพ์ ที่สายตาได้สัมผัสเพื่อให้เกิดความหมายและความเข้าใจความหมายนั้นๆ อีกทั้งการอ่านจะมีความเข้าใจมากเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของผู้อ่านที่นำมาเชื่อมโยงอีกด้วย

จากข้อความดังกล่าวสรุปความสำคัญของการอ่านได้ว่า การอ่านมีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตในยุคปัจจุบันเพราะการอ่านช่วยให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนหนังสือและติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น การอ่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งถ้าผู้อ่านอ่านเป็น รู้จักใช้ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ จนสามารถนำความรู้ประสบการณ์ต่างๆ จากเรื่องที่อ่านไปสร้างประโยชน์แก่ตนเองและสังคมได้

1.2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการอ่าน

การอ่านเป็นทักษะที่มีพื้นฐานมาจากการฟัง และการพูด และมีปัจจัยหลายอย่างที่มีอิทธิพลต่อการอ่าน ดังนั้น ผู้สอนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจ เรียนรู้ทฤษฎี และพิจารณาเลือกใช้ทฤษฎีหรือแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการอ่านที่เหมาะสมตามวัยมาใช้ในการสอน ซึ่งมีนักทฤษฎีหลายท่านที่กล่าวถึงทฤษฎีการอ่าน ไว้ดังนี้

เพียเจต์ (Piaget อ้างถึงใน อ้อมขวัญ แสงคล้าย, 2553) กล่าวถึงวุฒิภาวะของพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กโดยแบ่งเป็น 4 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ระยะเวลา sensorimotor period (0-2 ปี) เป็นระยะที่เด็กจดจำสิ่งของต่างๆ โดยการจับต้อง

ขั้นที่ 2 ระยะเวลา preoperational thought period (ตั้งแต่ 2-4 ปี) เป็นระยะที่การจำแนกขึ้นอยู่กับด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว และระยะ intuitive phase (4-7 ปี) เป็นระยะที่การคิดเป็นไปโดยการหาความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ

ขั้นที่ 3 ระยะเวลา Concrete operation period (7-11 ปี) ระยะนี้เป็นระยะที่การคิดอย่างมีเหตุผลเกิดขึ้น

ขั้นที่ 4 ระยะเวลา Formal operation period (11-15 ปี) ระยะนี้เป็นระยะที่การคิดอย่างนามธรรมและการสร้างความคิดรวบยอดเกิดขึ้นอย่างมั่นคง

เพียเจต์ (Piaget) ไม่เห็นด้วยในการใช้วิธีการสอนแบบให้เด็กจำแนกตัวอักษร เพราะจะเกิดผลเสียคือ การที่让孩子เรียนรู้ตัวอักษรทีละตัวจะทำให้เป็นอุปสรรคต่อการอ่าน ทำให้การอ่านไม่มีประสิทธิภาพ เพราะการอ่านคำนั้นความหมายของคำไม่จำเป็นต้องมาจากคำ แต่ความหมายของคำจะเกิดก็ต่อเมื่อ ผู้อ่านเป็นผู้คิดหรือเป็นผู้ให้ความหมาย การอ่านที่คล่องแคล่วนั้น เป็นกระบวนการทางสติปัญญาของการคาดการณ์ล่วงหน้า หรือการทำนายโดยใช้เวลาส่วนใหญ่มากกว่าการตีความมากกว่าการมองที่ตัวอักษรหรือคำ เด็กมีความสามารถที่จะเรียนรู้ความหมายของคำได้ก่อนที่จะมีทักษะทางสายตาในการจำแนกตัวอักษร เด็กจึงเข้าใจนิทานหรือเรื่องราวได้ก่อนมีความสามารถในการจำแนกคำ การทำนายความหมายของประโยค และความหมายของคำเป็นหลักของการอ่าน ทักษะทางสายตาจึงเป็นเพียงการเสริมกระบวนการทำนายความหมายของคำเท่านั้น

จากข้อความดังกล่าวสรุปทฤษฎีเกี่ยวกับการอ่านได้ว่า การอ่านเป็นกระบวนการทางสติปัญญาซึ่งพัฒนาการตามลำดับขั้นของอายุเริ่มจากในวัยทารกจนถึงวัยอนุบาล จะมีการเลียนเสียง การมองภาพแล้วเปล่งเสียง ฟังนิทาน ร้องเพลง อ่านตัวอักษรจากภาพ สร้างคำ เขียนตัวอักษร ทำนายเรื่องจากสิ่งที่อ่านพัฒนามาจนถึงขั้นเข้าเรียนชั้นประถมศึกษา สามารถอ่านเรื่องที่คุ้นเคยได้ ใช้รูปภาพและบริบทของรูปภาพในการเดาคำที่ไม่รู้จัก เริ่มอ่านหนังสือที่มีเนื้อหายาวๆ ได้อย่างอิสระ สรุปใจความในย่อหน้าและเริ่มใช้การเขียนสรุปใจความในอายุ 7 - 8 ปี

1.2.4 การอ่านจับใจความสำคัญ

กรมวิชาการ (2546) ได้กล่าวถึง ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการอ่านจับใจความสำคัญไว้ ดังนี้

การอ่านจับใจความ คือ การอ่านที่มุ่งค้นหาสาระของเรื่องหรือของหนังสือแต่ละเล่มที่เป็นส่วนใจความสำคัญ และส่วนขยายใจความสำคัญของเรื่อง ผู้รู้ได้เรียกไว้เป็นหลายอย่าง เช่น ข้อคิดสำคัญของเรื่อง แก่นของเรื่อง หรือความคิดหลัก ของเรื่องแต่จะเป็นอย่างไรก็ตาม ใจความสำคัญก็คือ สิ่งที่เป็นสาระที่สำคัญที่สุดของเรื่องนั่นเอง ใจความสำคัญส่วนมากจะมีลักษณะเป็นประโยค ซึ่งอาจปรากฏอยู่ในส่วนใดส่วนหนึ่งของย่อหน้าก็ได้ จุดที่พบใจความสำคัญของเรื่องในแต่ละย่อหน้ามากที่สุดคือ ประโยคที่อยู่ตอนต้นย่อหน้า เพราะผู้เขียนมักบอกประเด็นสำคัญไว้ก่อนแล้วจึงขยายรายละเอียดให้ชัดเจน รองลงมาคือประโยคตอนท้ายย่อหน้า โดยผู้เขียนจะบอกรายละเอียดหรือประเด็นย่อยก่อน แล้วจึงสรุปด้วยประโยคที่เป็นประเด็นไว้ภายหลัง

แนวการอ่านจับใจความ การอ่านจับใจความให้บรรลุจุดประสงค์ มีแนวทางดังนี้

1. ตั้งจุดมุ่งหมายในการอ่านได้ชัดเจน เช่น อ่านเพื่อหาความรู้ เพื่อความเพลิดเพลิน หรือเพื่อบอกเจตนาของผู้เขียน เพราะจะเป็นแนวทางกำหนดการอ่านได้อย่างเหมาะสม และจับใจความหรือคำตอบได้รวดเร็วยิ่งขึ้น
2. สืบสวนส่วนประกอบของหนังสืออย่างคร่าวๆ เช่น ชื่อเรื่อง คำนำ สารบัญ คำชี้แจง การใช้หนังสือ ภาคผนวก ฯลฯ เพราะส่วนประกอบของหนังสือจะทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องหรือหนังสือที่อ่านได้กว้างขวางและรวดเร็ว
3. ทำความเข้าใจลักษณะของหนังสือว่าประเภทใด เช่น สารคดี ตำรา บทความ ฯลฯ ซึ่งจะช่วยให้มีแนวทางอ่านจับใจความสำคัญได้ง่าย
4. ใช้ความสามารถทางภาษาในด้านการแปลความหมายของคำ ประโยค และข้อความต่างๆอย่างถูกต้องรวดเร็ว
5. ใช้ประสบการณ์หรือภูมิหลังเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านมาประกอบจะทำความเข้าใจและจับใจความที่อ่านได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น

1.2.5 ขั้นตอนการอ่านจับใจความสำคัญ

1. อ่านผ่านๆโดยตลอด เพื่อให้รู้ว่าเรื่องที่อ่านว่าด้วยเรื่องอะไร จุดใดเป็นจุดสำคัญของเรื่อง
2. อ่านให้ละเอียด เพื่อทำความเข้าใจอย่างชัดเจน ไม่ควรหยุดอ่านระหว่างเรื่องเพราะจะทำให้ความเข้าใจไม่ติดต่อกัน
3. อ่านซ้ำตอนที่ไมเข้าใจ และตรวจสอบความเข้าใจบางตอนให้แน่นอนถูกต้อง
4. เรียบเรียงใจความสำคัญของเรื่องด้วยตนเอง

สุนาฏ นิธิมูทรากุล (อ้างถึงใน สุริยา เฟ็งลี, 2552) กล่าวถึง องค์ประกอบของการอ่านเพื่อจับใจความสำคัญของเรื่องไว้ ดังนี้

1. ความเข้าใจในการอ่านของแต่ละบุคคลอาจแตกต่างกันออกไปตามประสบการณ์เดิมและความคิดอันเป็นวัตถุประสงค์ของการอ่านที่เกิดขึ้นในขณะนั้น เช่น

- 1.1 อ่านเพื่อเก็บใจความสำคัญ
- 1.2 อ่านเพื่อศึกษารายละเอียดที่สำคัญ
- 1.3 อ่านเพื่อศึกษาคำแนะนำต่าง ๆ เช่น การใช้เครื่องมือ เป็นต้น
- 1.4 อ่านเพื่อคาดการณ์ว่าเรื่องอะไรจะลงเอยอย่างไร
- 1.5 อ่านเพื่อศึกษาคูณค่าของเรื่องที่
- 1.6 อ่านเพื่อเปรียบเทียบกับเรื่องราวหรือข้อความอื่น
- 1.7 อ่านเพื่อจดจำและเข้าใจเนื้อเรื่อง สำหรับนำไปใช้ตลอดไป

2. ความถูกต้องของความเข้าใจในการอ่าน ช่วยให้เด็กเข้าใจเรื่องราวที่อ่านมากน้อยต่างกัน ความถูกต้องในการเข้าใจของเด็กย่อมแตกต่างกันมากน้อยตามประสบการณ์ความยากง่ายของข้อความนั้น ๆ

3. ระดับความเข้าใจในการอ่าน ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการเป็นต้นว่าสติปัญญา ความสามารถในการอ่าน ความเข้าใจคำศัพท์ที่อ่าน และวิธีการพิเศษเฉพาะตัวของผู้อ่านแต่ละคน รวมทั้งประสบการณ์เดิมของแต่ละคน

4. ความเร็วของความเข้าใจในการอ่าน ต้องอาศัยความเข้าใจในคำศัพท์ ความสามารถในการนึกภาพสิ่งที่อ่าน ความยากง่ายของข้อความและสิ่งอื่น ๆ

5. หลักสำคัญในการสอนอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ คือ ครูต้องพยายามสร้างความสนใจให้นักเรียนเห็นคุณค่า และความสำคัญของการอ่านจับใจความ โดยฝึกให้นักเรียนอ่านเพื่อความเข้าใจในเรื่องราวที่กำหนด โดยครูตั้งคำถามให้นักเรียนตอบเป็นตอน ๆ ตามเรื่องนั้น ๆ

แวมยุรา เหมือนนิล (2541 อ้างถึงใน สุริยา เฟ็งลี, 2552) กล่าวว่า พฤติกรรมการอ่านที่แสดงให้เห็นว่านักเรียนอ่านจับใจความได้หรือไม่ ควรมีทักษะต่อไปนี้

1. การจำลำดับเหตุการณ์ในเรื่องที่อ่าน และสามารถเล่าได้โดยใช้คำพูดของตนเอง
2. การบอกเล่าความทรงจำจากการอ่านในสิ่งที่เฉพาะเจาะจงได้ เช่น ข้อเท็จจริงรายละเอียด ชื่อ สถานที่ เหตุการณ์ วันที่ ฯลฯ
3. การปฏิบัติตามคำสั่งหรือข้อเสนอแนะหลังการอ่านได้
4. การรู้จักแยกข้อเท็จจริง ความคิดเห็นหรือจินตนาการได้
5. การรวมข้อมูลใหม่กับข้อมูลเก่าที่มีอยู่แล้ว
6. การเลือกความหมายที่ถูกต้องและนำไปใช้ได้
7. การให้ตัวอย่างประกอบได้
8. การจำแนกใจความสำคัญ และสนใจความสำคัญ

9. การกล่าวสรุปได้

การสอนทักษะการอ่านจับใจความ ครูต้องพยายามสร้างความสนใจให้นักเรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของการอ่านจับใจความ โดยฝึกให้นักเรียนอ่านเพื่อความเข้าใจในเรื่องราวที่กำหนดให้ การบอกรายละเอียด การจัดลำดับเหตุการณ์ การบอกถึงเหตุและผล โดยครูต้องตั้งคำถามให้นักเรียนตอบเป็นตอนๆ ตามเรื่องนั้น ๆ

การสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล (Ausubel, 1968) ซึ่งมีแนวคิดที่ครูควรสอนสิ่งที่สัมพันธ์กับความรู้ที่นักเรียนมีอยู่เดิมความรู้ที่มีอยู่เดิมนี้อยู่ในโครงสร้างของความรู้ ซึ่งเป็นข้อมูลที่สะสมอยู่ในสมองและมีการจัดระบบไว้เป็นอย่างดี มีการเชื่อมโยงระหว่างความรู้เก่าและความรู้ใหม่อย่างมีระดับชั้น

1.2.6 จุดมุ่งหมายในการอ่าน

นักภาษาศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาได้แบ่งจุดมุ่งหมายของการอ่านออกเป็นข้อๆ ไว้ดังนี้

พันธุทิพา หลายเลิศบุญ (2535) สมพร มั่นตะสูตร (2534) และซูลี อินมัน (2533) มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่าจุดมุ่งหมายของการอ่านคือ

1. อ่านเพื่อรอบรู้

การอ่านเพื่อรอบรู้มีวัตถุประสงค์ย่อยๆ 6 ประเด็น คือเพื่อหาคำตอบในสิ่งที่ต้องการ ได้แก่ การอ่านคำแนะนำ การอ่านเพื่อตอบปัญหาที่ข้องใจอยู่ การอ่านเพื่อค้นหาความรู้ต่างๆ ทั้งโดยย่อและอย่างละเอียด การอ่านเพื่อรับรู้ข่าวสาร ข้อเท็จจริง การอ่านเพื่อศึกษาค้นคว้าเป็นพิเศษ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์เรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือเพื่อเขียนตำราวิชาการ อ่านเพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาทำรายงาน ทำการวิจัย เผยแพร่ในหมู่นักวิชาการ ผู้สนใจทั่วไป อันเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมเป็นการอ่านเพื่อต้องการรู้ในสิ่งที่ผู้อ่านเป็นปัญหาหรือต้องการให้ความรู้ของตนเองออกเเงหรือต้องการเพื่อประกอบอาชีพ การอ่านจึงเน้นถึงความรู้ในวิทยาการแขนงต่างๆ

2. อ่านเพื่อความคิด

การอ่านเพื่อให้เกิดความคิด เป็นการอ่านที่แสดงทัศนะที่ได้จากการอ่านวัสดุสิ่งพิมพ์ ซึ่งได้แก่ บทความ บทวิจารณ์ บทวิจัยต่างๆ การอ่านลักษณะนี้เป็นการอ่านเพื่อทำความเข้าใจแนวคิดสำคัญการจัดลำดับชั้นแนวความคิดของผู้เขียนพร้อมทั้งพิจารณาหาเหตุผลและแรงจูงใจในการเขียนเรื่องนั้นขึ้นมา

3. อ่านเพื่อความบันเทิง

เป็นการอ่านหนังสือเพื่อการพักผ่อน ผ่อนคลายอารมณ์และเป็นการอ่านที่

ช่วยให้เกิดความบันเทิงควบคู่ไปกับความคิด ได้แก่ การอ่านหนังสือประเภทเรื่องสั้น นิทาน นิยาย นวนิยาย บทละคร ทั้งระดับที่เป็นวรรณกรรม หรือวรรณคดี โดยมีจุดมุ่งหมายในการอ่านเพื่อความเพลิดเพลินเป็นสำคัญ

4. อ่านเพื่อหาความคิดแปลกใหม่

เป็นกระบวนการให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในตัวผู้อ่าน เช่น การอ่านผลการทดลอง การค้นคว้าวิจัย และการเสนอความคิดใหม่ในหนังสือต่างๆ ซึ่งอาจหาได้ทั้งจากหนังสือสารคดีและบันเทิงคดี

5. การอ่านเพื่อปรับปรุงบุคลิกภาพ

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การอ่านเป็นการพัฒนาความรู้ความคิดและทัศนคติได้ดียิ่งขึ้น ผู้รักการอ่านจึงเป็นคนทันสมัย น่าคบ สามารถที่จะเข้าร่วมสนทนากับทุกชนชั้น เพราะรับรู้ข่าวสารและพร้อมที่จะแลกเปลี่ยนความรู้ข่าวสารกับผู้อื่นได้ เนื่องจากการอ่านมากย่อมทำให้รู้มาก ทำให้บุคคลเป็นที่ยอมรับของสังคม เนื้อหาข่าวสารบางประการในหนังสือจะทำให้ผู้อ่านนำมาปรับปรุงบุคลิกภาพของตนได้เป็นอย่างดี การอ่านจึงช่วยพัฒนาบุคลิกภาพได้เป็นอย่างดี

6. อ่านเพื่อสนองความต้องการอื่นๆ

เป็นการอ่านที่ใช้ในการช่วยชดเชยความต้องการของคนเรายังขาดอยู่ เช่น ความต้องการความมั่นคงในชีวิต ต้องการเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม การอ่านจึงมีส่วนช่วยชดเชยความต้องการโดยผู้อ่านใช้หนังสือในการแก้ปัญหาของตนเองเพื่อขยายขอบเขตของความสนใจในสิ่งใหม่ หรือเพื่อสร้างภาพอารมณ์ที่ต้องการ เช่น เมื่อเกิดความรู้สึกเหนื่อยล้าใจ ผู้อ่านมักจะไปพึ่งหนังสือเบาๆ เรื่องที่เคยรู้จัก หรือเคยอ่านสนุกมานานมาอ่าน แต่บางครั้งก็อยากจะทำเรื่องใหม่ๆ แนวทางใหม่ๆ เพื่อปรับตัวให้เข้ากับวิถีการดำรงชีวิต

แฮร์ริสและไซเป้ Harris and Sipay(1979) แบ่งจุดมุ่งหมายของการอ่านออกเป็น 3 ประการ คือ

1. เพื่อพัฒนาสมรรถภาพในการอ่าน
2. เพื่อจับใจความสำคัญ
3. อ่านเพื่อความเพลิดเพลิน

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการอ่านมีมากมาย เช่น อ่านเพื่อความรู้ เพื่อความบันเทิง เพื่อหาความคิดที่แปลกใหม่ หรือเพื่อปรับปรุงบุคลิกภาพ อ่านเพื่อจับใจความ ซึ่งแต่ละอย่างก็มีจุดมุ่งหมายในการอ่านที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้อ่านที่ต้องการค้นหาสิ่งที่เป็นเป้าหมายในการอ่านในครั้งนั้น

1.2.7 ประเภทของการอ่าน

ทิพวัลย์ มาแสง(2532) และฉวีวรรณ บุญยะกาญจน (2523, อ้างถึงใน ลมโชย ด่านขุนทด, 2544) ได้แบ่งประเภทของการอ่านอย่างกว้างๆไว้ด้วยกัน 2 ประเภท คือ การอ่านในใจ (Silent Reading) และการอ่านออกเสียง (Oral Reading)

1.2.7.1 การอ่านในใจ (Silent Reading)

การอ่านในใจ เป็นการถ่ายทอดตัวอักษรออกมาเป็นความคิดโดยตรง โดยผู้อ่านมีจุดมุ่งหมายจะจับใจความอย่างรวดเร็ว รู้เรื่องเร็วและถูกต้อง การอ่านในใจช่วยให้เข้าใจเนื้อความได้เร็วกว่าการอ่านออกเสียง เพราะผู้อ่านไม่ต้องแบ่งสมองไว้สำหรับการแปลงความคิดออกมาเป็นเสียง เมื่อเบื่อก็หยุดพักได้ หลักสำคัญของการอ่านในใจ คือความแม่นยำในการจับตาตัวหนังสือ การเคลื่อนสายตา จากคำต้นวรรคไปสู่คำท้ายวรรค และการแบ่งช่วยระหว่างวรรคหนึ่ง ผ่านไปสู่วรรคหนึ่ง ความแม่นยำในการกวาดสายตาเป็นสิ่งที่ต้องฝึกให้เร็ว จึงจะสามารถเก็บคำได้ครบทุกคำ การเปลี่ยนบรรทัดต้องคล่องแคล่ว เมื่อจบย่อหน้าหนึ่งควรหยุดคิดเล็กน้อย เพื่อสรุปความคิดว่าย่อหน้าที่อ่านจบลงกล่าวถึงอะไร เนื้อความสำคัญอยู่ที่ใด

1.2.7.2 การอ่านออกเสียง (Oral Reading)

การอ่านออกเสียง เป็นการอ่านที่ต้องการความถูกต้องในเรื่องของเสียง เสียงสูง ต่ำ จังหวะ การหยุดวรรคตอนให้ถูกต้องชัดเจน เป็นกระบวนการต่อเนื่องระหว่างสายตา สมองและการเปล่งเสียงออกทางช่องปาก นั่นคือสายตาจะต้องจับจ้องตัวอักษรและเครื่องหมายต่างๆที่เขียนไว้แล้วสมองจะต้องประมวลให้เป็นถ้อยคำ จากนั้นจึงเปล่งเสียงออกมา การอ่านออกเสียงจะต้องเกี่ยวข้องกับผู้ฟังด้วย เพราะเป็นวิธีสื่อความหมายให้เกิดความเข้าใจกันได้ ภารกิจของผู้อ่านคืออ่านสารเดิมที่มีผู้เขียนไว้แล้วถ่ายทอดไปสู่ผู้ฟัง โดยที่จะต้องพยายามรักษาสารเดิมเอาไว้ให้ได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด

ลักษณะของการอ่านออกเสียงที่ดี สรุปได้ดังนี้

1. ศึกษาเรื่องที่จะอ่านให้เข้าใจเสียก่อน
2. อย่าอ่านเร็วเกินไป หรือช้าเกินไป
3. แบ่งประโยคเป็นข้อความสั้นๆ ได้อย่างเหมาะสม
4. ต้องรู้จักเน้นเสียงพอเหมาะแก่เรื่อง
5. อ่านให้ดังพอที่จะได้ยินทั่วไป
6. อ่านให้คล่องชัดถ้อยชัดคำ
7. รู้จักวิธีอ่านเรื่องตามประเภทของเรื่อง ซึ่งเรียกว่า อ่านตีบท
8. ผู้อ่านไม่ยกหนังสือหรือเอกสารที่อ่านบังหน้าตนเอง
9. ผู้อ่านควรวางสีหน้าให้เป็นปกติ มีอาการอันเป็นธรรมชาติ
10. อ่านให้ผู้อื่นฟังได้ทัน ต้องไม่เอาตนเองเป็นมาตรฐาน

วิธีวัดคุณภาพของการอ่านออกเสียง ควรอ่านหนังสือบางตอนหน้าชั้นเรียนหรืออ่าน สู้กันฟังเป็นกลุ่มย่อย ช่วยกันวิจารณ์แก้ไข ถ้าติชมกันด้วยความจริงใจย่อมรู้ข้อบกพร่องได้ หรือใช้เครื่องบันทึกเสียง เพื่อนำมาฟังทบทวนค้นหาข้อบกพร่องกันได้อย่างละเอียดยิ่งขึ้น

1.2.7.3 การสอนอ่านออกเสียง(Teaching Pronunciation)

สมยศ เม่นแย้ม (2530) การสอนอ่านออกเสียงเป็นเรื่องสำคัญมากในการสอน ภาษาอังกฤษ เนื่องจากเสียงในภาษาอังกฤษมาเหมือนกับเสียงในภาษาไทย การออกเสียงได้ ถูกต้องจะทำให้พูดภาษาอังกฤษได้ดีเมื่อติดต่อกับเจ้าของภาษาจะทำให้เจ้าของภาษาอังกฤษ เข้าใจ ซึ่งมีขั้นตอนการสอนอย่างน้อย 4 ขั้นตอนดังนี้

1. ครูออกเสียงให้นักเรียนฟังและเขียนสัญลักษณ์ (Symbol) บนกระดานดำ หรือบัตรคำ
2. การให้นักเรียนแยกเสียงที่แตกต่าง (Different Sound)
3. ครูออกเสียงให้นักเรียน แล้วนักเรียนออกเสียงตาม
4. นักเรียนออกเสียงเอง คืออาจชี้ไปที่ตัวอักษร, สัญลักษณ์ หากนักเรียน ออกเสียงผิดครูแก้ไขให้ถูกต้อง

การวัดและประเมินผลด้านการอ่าน

เพื่อให้การอ่านมีประสิทธิภาพ ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีการวัดและประเมินผลความรู้ ความสามารถที่มีความก้าวหน้าเพียงใดอยู่ตลอดเวลา การวัดและประเมินผลการอ่านของเด็ก จึงมีประโยชน์มาก

นพคุณ บุญมาพิลา (2540) กล่าวว่า การประเมินผลการอ่านอย่างถูกต้อง จำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือประเมินผลการอ่านต่อไปนี้

1. การใช้ข้อสอบ มีทั้งแบบอัตนัยและปรนัย
2. การใช้แบบบันทึกวัดพฤติกรรมจากการสังเกต การซักถามหรือสัมภาษณ์

1.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแบบฝึกทักษะ

1.3.1 ความหมายและความสำคัญของแบบฝึกทักษะ

การฝึกเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ในการเรียนการสอน ดังนั้นการฝึกโดยใช้แบบ ฝึกเป็นการจัดสภาพการณ์เพื่อให้ผู้ฝึกเปลี่ยนพฤติกรรมจนสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการสร้างแบบฝึกต้องคำนึงถึงหลักการสร้างจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับ แบบฝึกลักษณะของแบบฝึกที่ดี ประโยชน์ของแบบฝึก หลักการนำไปใช้ เป็นต้น จากการศึกษา ความหมายของแบบฝึกทักษะ ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ต่างๆ กัน ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) แบบฝึก หมายถึง แบบฝึกหัดหรือชุดการสอนที่เป็น แบบฝึกหัดที่ใช้เป็นตัวอย่างปัญหาหรือคำสั่งที่ตั้งขึ้นให้นักเรียนตอบ

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2540) ได้ให้ความหมายของแบบฝึกทักษะไว้ว่า แบบฝึกทักษะหมายถึง การจัดประสบการณ์ฝึกหัดเพื่อให้นักเรียนนักศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองและสามารถแก้ปัญหาได้ถูกต้องอย่างหลากหลายและแปลกใหม่

สุพรรณิ ไชยเทพ (2544) ได้ให้ความหมายของแบบฝึกทักษะไว้ว่า แบบฝึกเสริมทักษะ หมายถึง เอกสารหรือแบบฝึกหัดที่ใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ เป็นการช่วยเสริมให้นักเรียนมีทักษะสูงขึ้น

พินิจ จันทรชัย (2546) ได้ให้ความหมายของแบบฝึกทักษะไว้ว่า แบบฝึกทักษะหมายถึงงานกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่ผู้สอนจัดให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติเพื่อทบทวนความรู้ที่เรียนมาแล้วให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

อำนาจ เลื่อมใส (2546) ได้ให้ความหมายของแบบฝึกทักษะไว้ว่า หมายถึงแบบตัวอย่างปัญหาหรือคำสั่งให้ผู้เรียนรู้มาแล้ว เพื่อความรู้ความเข้าใจ และเป็นการเพิ่มทักษะความชำนาญให้แก่ผู้เรียน ทำให้การเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ไพบุลย์ มูลดี (2546) ให้ความหมายของแบบฝึกทักษะไว้ว่า แบบฝึกทักษะเป็นชุดการเรียนรู้ที่ครูจัดทำขึ้นให้ผู้เรียนได้ทบทวนเนื้อหาที่เรียนรู้อแล้วเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจจะช่วยเพิ่มทักษะความชำนาญและช่วยฝึกทักษะการคิดให้มากขึ้นทั้งยังมีประโยชน์ในการลดภาระให้กับครู อีกทั้งพัฒนาความสามารถของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนมองเห็นความก้าวหน้าจากผลการเรียนรู้ของตนเองได้

ถวัลย์ มาศจรัส (2548) ได้ให้ความหมายของแบบฝึกทักษะไว้ว่า เป็นกิจกรรมพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมมีความหลากหลายและปริมาณเพียงพอที่สามารถตรวจสอบและพัฒนาทักษะ กระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้ สามารถนำผู้เรียนสู่การสรุปความคิดรวบยอดและหลักการสำคัญของสาระการเรียนรู้รวมทั้งทำให้ผู้เรียนสามารถตรวจสอบความเข้าใจบทเรียนด้วยตนเองได้

ปริศนา พลหาร (2549) ได้ให้ความหมายของแบบฝึกทักษะไว้ว่า แบบฝึกหรือแบบฝึกหัดหรือแบบเสริมทักษะหมายถึงการจัดประสบการณ์ฝึกโดยใช้ตัวอย่างปัญหาหรือคำสั่งที่ตั้งขึ้นเพื่อให้นักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมเองและเกิดความรู้ความเข้าใจและมีทักษะเพิ่มมากขึ้น ช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการในการเรียนรู้และสามารถนำความรู้ความสามารถไปใช้แก้ปัญหา นักเรียนเรียนรู้อย่างสนุกสนาน

ปราณี จิตฤทธิ์ (2552) ได้ให้ความหมายของแบบฝึกทักษะไว้ว่า แบบฝึกหมายถึงงานที่ครูมอบหมายให้นักเรียนทำด้วยตนเองภายหลังจากได้เรียนบทเรียน เพื่อเป็นการทบทวนและฝึกทักษะในเรื่องที่เรียนผ่านมาแล้ว

ประภาพร ถิ่นอ่อง (2553) ได้ให้ความหมายของแบบฝึกทักษะไว้ว่า แบบฝึกทักษะหมายถึงสื่อการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเองจนเกิดความรู้

ความเข้าใจเพิ่มขึ้น โดยกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติในแบบฝึกนั้นจะครอบคลุมเนื้อหาที่เรียนไปแล้ว ทำให้นักเรียนมีความรู้และทักษะมากขึ้น เพราะมีรูปแบบหรือลักษณะที่หลากหลาย

คณิตศร ศรีประไพ (2555) ได้ให้ความหมายของแบบฝึกทักษะไว้ว่าแบบฝึกแบบฝึกหัด หรือชุดการฝึก เป็นคำที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน คืองานหรือกิจกรรมที่ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนกระทำเพื่อฝึกทักษะและทบทวนความรู้ ที่ได้เรียนไปแล้วให้เกิดความชำนาญ ถูกต้อง คล่องแคล่ว จนสามารถนำความรู้ไปแก้ปัญหาได้โดยอัตโนมัติ

บุญนำ เกษี (2556) ได้ให้ความหมายของแบบฝึกทักษะไว้ว่า แบบฝึกเป็นสื่อการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเองจนเกิดความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้น โดยกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติในแบบฝึกนั้นจะครอบคลุมเนื้อหาที่เรียนไปแล้ว ทำให้นักเรียนมีความรู้และทักษะมากขึ้น และทำให้ผู้เรียนมองเห็นความก้าวหน้าจากผลการเรียนรู้ของตนเองได้

สุกิจ ศรีพรหม (2541) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ชุดการฝึก หมายถึง การนำสื่อประสมที่สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์ของวิชามาใช้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

ดังนั้น จากแนวคิดของนักการศึกษาข้างต้น สรุปได้ว่าแบบฝึกทักษะจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยพัฒนาทักษะในเรื่องการเรียนรู้ให้มากขึ้น โดยอาศัยการฝึกฝนหรือปฏิบัติด้วยตนเองของผู้เรียน การสร้างแบบฝึกทักษะจะต้องเป็นการเสริมทักษะพื้นฐานโดยกำหนดให้ผู้เรียนฝึกฝนเรียงลำดับจากง่ายไปยาก ปริมาณของเนื้อหาต้องเพียงพอที่สามารถตรวจสอบและพัฒนาทักษะ กระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เรียนไปแล้ว เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและผู้เรียนสามารถตรวจสอบความเข้าใจบทเรียนด้วยตนเองได้ ทำให้เกิดทักษะความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญในเนื้อหาที่ผู้เรียนได้เรียนไปแล้ว แบบฝึกในภาษาไทยมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป เช่น ชุดการฝึก แบบฝึกทักษะ แบบฝึกหัด แบบฝึกหัดทักษะ เป็นต้น มีผู้ให้ความหมายของแบบฝึก แบบฝึกหัดหรือชุดการฝึกไว้ แบบฝึก แบบฝึกหัด หรือชุดการฝึก เป็นคำที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน คือ งานหรือกิจกรรมที่ครูผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนกระทำเพื่อฝึกทักษะและทบทวนความรู้ที่ได้เรียนไปแล้วให้เกิดความชำนาญ ถูกต้อง คล่องแคล่ว จนสามารถนำความรู้ไปแก้ปัญหาได้โดยอัตโนมัติ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้คำว่า แบบฝึกทักษะ

แบบฝึกหรือแบบฝึกหัดเป็นสื่อการเรียนการสอนประเภทหนึ่งที่ทำให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและทักษะเพิ่มเติมขึ้น ส่วนใหญ่หนังสือเรียนจะมีแบบฝึกหัดท้ายบทเรียน ในบางวิชาแบบฝึกหัดจะมีลักษณะเป็นแบบฝึกปฏิบัติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2537)

สนอง คำศรี (2537) กล่าวว่า แบบฝึกหัดเป็นสิ่งที่ช่วยให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนการสอน ดังนั้นแบบฝึกหัดจะมีลักษณะที่ก่อให้เกิดความสนุกสนาน ความพอใจในการเรียนให้กับนักเรียน

ขจีรัตน์ หงส์ประสงค์ (2534) กล่าวว่า แบบฝึกเป็นอุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างหนึ่งที่ครูใช้ฝึกทักษะ หลังจากที่นักเรียนได้เรียนเนื้อหาจากบทเรียนแล้ว โดยสร้างขึ้นเพื่อเสริมทักษะให้แก่ นักเรียน มีลักษณะเป็นแบบฝึกหัดที่มีกิจกรรมให้นักเรียนกระทำ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความสามารถของนักเรียน

วรสุดา บุญยไวโรจน์ (2536) กล่าวว่า แบบฝึกหัดเป็นสื่อการสอนที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษา ทำความเข้าใจ ฝึกฝนจนเกิดแนวคิดที่ถูกต้อง และเกิดทักษะในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง นอกจากนั้นแบบฝึกหัดยังเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ครูทราบว่าผู้เรียนหรือผู้ใช้แบบฝึกหัดมีความรู้ความเข้าใจในบทเรียนและสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ได้มากน้อยเพียงใด ผู้เรียนมีจุดเด่นที่ควรส่งเสริมหรือจุดด้อยที่ควรปรับปรุง แก้ไขตรงไหน อย่างไร แบบฝึกหัดจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ครูทุกคนใช้ในการตรวจสอบความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาทักษะของนักเรียนในวิชาต่างๆ

จากความเห็นของนักวิชาการดังกล่าว เกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของแบบฝึกหรือแบบฝึกหัดจึงพอสรุปได้ว่า แบบฝึกหรือแบบฝึกหัด คือ สื่อการเรียนการสอนชนิดหนึ่งที่ใช้ฝึกทักษะให้กับผู้เรียนหลังจากเรียนจบเนื้อหาในช่วงหนึ่ง ๆ เพื่อฝึกฝนให้เกิดความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งเกิดความชำนาญในเรื่องนั้น ๆ อย่างกว้างขวางมากขึ้น ดังนั้นแบบฝึกจึงมีความสำคัญต่อผู้เรียนไม่น้อยในการที่จะช่วยเสริมสร้างทักษะให้กับผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจได้เร็วขึ้น ชัดเจนขึ้น กว้างขวางขึ้น ทำให้การสอนของคุณครูและการเรียนของนักเรียนประสบผลสำเร็จ อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3.2 หลักการสร้างแบบฝึกทักษะ

สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงการสร้างแบบฝึกคือขั้นตอนและหลักในการสร้างซึ่งซีลและกลาสโรว์(Seel&Glasgow,1990) ได้เสนอแนะไว้ว่า ในการจัดสถานการณ์ทางการเรียนการสอนนั้นสามารถกำหนดขอบเขตเนื้อหาจากหลักสูตร โดยกำหนดจากหน่วยการเรียนย่อยๆ ไปสู่หน่วยการเรียนใหญ่ แต่อย่างไรก็ตามในการออกแบบการสอนหรือการสร้างแบบฝึกควรคำนึงถึงองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. เนื้อหาที่คัดเลือกมาสร้างแบบฝึกต้องอิงจุดประสงค์รายวิชา
2. กลวิธีที่ใช้ในการสอนต้องอิงทฤษฎีและผลการวิจัยที่มีผู้ทำไว้แล้ว
3. การวัดต้องอิงพฤติกรรมการเรียนรู้
4. รู้จักนำเทคโนโลยีมาใช้ประกอบเพื่อให้แบบฝึกมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า

นอกจากนี้ บ็อค (Bock,1993) ได้เสนอหลักในการสร้างแบบฝึกดังนี้

1. ก่อนที่จะสร้างแบบฝึกจะต้องกำหนดโครงร่างคร่าวๆ ก่อนว่าจะเขียน

แบบฝึกเกี่ยวกับเรื่องอะไร มีจุดประสงค์อย่างไร

2. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะใช้สร้างแบบฝึก
3. เขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและเนื้อหาให้สอดคล้องกัน
4. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมออกเป็นกิจกรรมย่อย โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของผู้เรียน และเรียงกิจกรรมหรืองานที่นักเรียนต้องปฏิบัติจากง่ายไปหายาก
5. กำหนดอุปกรณ์ที่จะใช้ในแต่ละตอนให้เหมาะสมกับแบบฝึก
6. กำหนดเวลาที่จะใช้ในแบบฝึกแต่ละตอนให้เหมาะสม
7. ควรประเมินผลก่อนและหลัง

ฮาเรส (Haress อ้างถึงใน อังศุมาลิน เพิ่มผล, 2542) ได้กล่าวถึงหลักการสร้างแบบฝึกว่า แบบฝึกจะต้องใช้ภาษาให้เหมาะสมกับผู้เรียน และควรสร้างโดยอาศัยหลักจิตวิทยาในการแก้ปัญหาและการตอบสนองไว้ดังนี้

1. สร้างแบบฝึกหลายๆ ชนิด เพื่อเร้าให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ
2. แบบฝึกที่สร้างขึ้นนั้นจะต้องให้ผู้เรียนสามารถพิจารณาได้ว่าต้องการให้ผู้เรียนทำอะไร
3. ให้ผู้เรียนได้นำสิ่งที่เรียนรู้จากการเรียนมาตอบในแบบฝึกให้ตรงตามเป้าหมาย
4. ให้ผู้เรียนตอบสนองสิ่งเร้าด้วยการแสดงความสามารถและความเข้าใจในการฝึก
5. กำหนดให้ชัดเจนว่าจะให้ผู้เรียนตอบแบบฝึกแต่ละชนิดแต่ละรูปแบบด้วยวิธีการตอบอย่างไร

ถวัลย์ มาศจรัส (2546) ได้กล่าวถึงการสร้างและจัดทำแบบฝึกหัด แบบฝึกทักษะไว้ดังนี้

1. ศึกษาเนื้อหาสาระสำหรับการจัดทำแบบฝึกหัด แบบฝึกทักษะ
2. วิเคราะห์เนื้อหาสาระโดยละเอียด เพื่อกำหนดจุดประสงค์ในการจัดทำ
3. ออกแบบการจัดทำแบบฝึกหัด แบบฝึกทักษะตามจุดประสงค์
4. สร้างแบบฝึกหัด แบบฝึกทักษะ และส่วนประกอบอื่นๆ เช่น แบบทดสอบก่อนฝึก บัตรคำสั่ง ขั้นตอนกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติ แบบทดสอบหลังเรียน
5. นำแบบฝึกหัด แบบฝึกทักษะ ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ปรับปรุงพัฒนาให้สมบูรณ์

สุนันทา สุนทรประเสริฐ (2544) เสนอแนวทางในการสร้างแบบฝึกดังนี้

1. ต้องให้ผู้เรียนศึกษาก่อนใช้แบบฝึก
2. ในแต่ละแบบฝึกอาจมีเนื้อหาสรุปย่อ หรือหลักเกณฑ์ไว้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาทบทวนก่อนก็ได้

3. ควรสร้างแบบฝึกให้ครอบคลุมเนื้อหา และจุดประสงค์ที่ต้องการและไม่ยากหรือง่ายจนเกินไป

4. คำนี้ถึงหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็กให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะและความแตกต่างของผู้เรียน

5. ควรศึกษาแนวทางการสร้างแบบฝึกให้เข้าใจก่อนปฏิบัติการสร้าง อาจนำหลักการของผู้อื่น หรือทฤษฎีการเรียนรู้ของนักศึกษาหรือนักจิตวิทยามาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาและสภาพการณ์ได้

6. ควรมีคู่มือการใช้แบบฝึกเพื่อให้ผู้สอนอื่นนำไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง หากไม่มีคู่มือต้องมีคำชี้แจงขั้นตอนการใช้ให้ชัดเจน แนบไปในแบบฝึกนั้นด้วย

7. การสร้างแบบฝึกควรพิจารณารูปแบบให้เหมาะสมกับธรรมชาติของแต่ละเนื้อหาวิชารูปแบบจึงมีความแตกต่างกันไปตามสภาพการณ์

8. การออกแบบชุดฝึกควรมีความหลากหลายไม่ซ้ำซาก ไม่ใช่รูปแบบเดียว เพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ควรมีแบบฝึกหลายๆ แบบ เพื่อฝึกให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะอย่างกว้างขวางและสร้างเสริมความคิดสร้างสรรค์

9. การใช้ภาพประกอบเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้แบบฝึกน่าสนใจ และยังเป็น การพักสายตาให้กับผู้เรียนอีกด้วย

10. การสร้างแบบฝึกหากต้องการให้สมบูรณ์ครบถ้วน ควรสร้างในลักษณะของเอกสารประกอบการสอน แต่จะเน้นความหลากหลายของแบบฝึกมากกว่า และเนื้อหาที่สรุปไว้ควรมีลักษณะเพียงย่อ ๆ

11. แบบฝึกต้องมีความถูกต้องอย่าให้มีข้อผิดพลาดโดยเด็ดขาดเพราะเหมือน ยื่นยาพิษให้กับลูกศิษย์โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เขาจะจำในสิ่งที่ผิดๆ ตลอดไป

12. คำสั่งในแบบฝึกเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่ควรมองข้ามเพราะคำสั่งคือประตูบาน ใหญ่ที่จะไขความรู้ ความเข้าใจของผู้เรียนไปสู่ความสำเร็จ คำสั่งจึงต้องสั้นกะทัดรัดและเข้าใจ ง่ายไม่ทำให้ผู้เรียนสับสน

13. การกำหนดเวลาในการใช้แบบฝึกในแต่ละชุดควรให้เหมาะสมกับเนื้อหา และความสนใจของผู้เรียน

ถวัลย์ มาศจรัส (2546) ได้กล่าวถึงการสร้างและการจัดทำแบบฝึกหัด แบบฝึกทักษะไว้ดังนี้

1. วิเคราะห์เนื้อหาสาระโดยละเอียดเพื่อกำหนดจุดประสงค์ในการออกแบบ จัดทำแบบฝึกหัด แบบฝึกทักษะตามวัตถุประสงค์

2. สร้างแบบฝึกหัด แบบฝึกทักษะ และส่วนประกอบอื่นๆ เช่นแบบทดสอบ ก่อนฝึก บัตรคำสั่ง ขั้นตอนกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติ แบบทดสอบหลังเรียน

3. นำแบบฝึกหัดแบบฝึกทักษะไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สมพร ตอยยี่ปี (2554) ได้กล่าวไว้ว่า การสร้างแบบฝึกทักษะต้องมีหลักการและแนวทางต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดแบบฝึกที่ชัดเจน แน่นนอน และภาษาที่เข้าใจง่าย เหมาะสมกับวัย ควรมีความยากง่ายแตกต่างกัน และต้องมีหลายรูปแบบ เพื่อให้เด็กมีโอกาสในการใช้ภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ และแบบฝึกนั้นมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนมากไม่ว่าจะเป็นด้านผู้เรียนทำให้เด็กเกิดความเข้าใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้น และในด้านครูผู้สอนเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่สอนและกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คณิตศร ศรีประไพ (2555) ได้กล่าวไว้ว่าหลักในการสร้างแบบฝึกควรสร้างให้ตรงกับจุดประสงค์ที่ต้องการฝึกมีความเหมาะสมต่อพัฒนาการของผู้เรียน สนองความสนใจและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดทำให้ง่ายเป็นเรื่องราว การประเมินผลแจ้งผลความก้าวหน้าในการฝึกให้ผู้เรียนทราบทันทีทุกครั้ง

บุญนำ เกษี (2556) ได้กล่าวไว้ว่า การสร้างแบบฝึกต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล แบบฝึกต้องมีหลาย ๆ รูปแบบ ควรมีเนื้อหาที่สรุปไว้มีลักษณะย่อ ๆ สร้างเริ่มจากง่ายไปหายากและจะต้องถูกต้อง คำสั่งในแบบฝึกต้องสั้นกะทัดรัดและเข้าใจง่ายควรมีการสอดแทรกทักษะด้านอื่น ๆ เข้าไปด้วย

กรรณิการ์ พวงเกษม (2540) ได้กล่าวถึงการสร้างแบบฝึกหัดเพื่อใช้ฝึกทักษะอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องสร้างโดยคำนึงถึงหลักทางจิตวิทยา ดังนี้

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) ต้องคำนึงอยู่เสมอว่านักเรียนแต่ละคนมีความรู้ ความถนัด ความสามารถ ความสนใจแตกต่างกัน ในการสร้างแบบฝึกหัดจึงควรพิจารณาให้เหมาะสม ไม่ง่ายเกินไปสำหรับเด็กที่เก่ง และไม่ยากเกินไปสำหรับเด็กที่อ่อน เพื่อให้เด็กเก่งช่วยเหลือเด็กที่อ่อน

2. การเรียนรู้โดยการฝึกฝน (Law of Exercise) ธอร์นไดค์ (Thorndike) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีก็ต่อเมื่อได้มีการฝึกฝนหรือการกระทำซ้ำ ๆ ฉะนั้นในการสร้างแบบฝึกหัดจึงควรสร้างแบบฝึกหัดเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกฝนเรื่องหนึ่ง ๆ ซ้ำ ๆ กันหลายครั้ง โดยแบบฝึกหัดมีลักษณะหลายรูปแบบ เพื่อไม่ให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย อันจะส่งผลทำให้ความสนใจในการฝึกลดลงและจะไม่เกิดการเรียนรู้เท่าที่ควร

3. กฎแห่งผล (Law of Effect) เมื่อนักเรียนได้เรียนไปแล้ว นักเรียนย่อมต้องการทราบผลการเรียนของตนเองว่าเป็นอย่างไร เมื่อนักเรียนทำแบบฝึกหัดหรือให้ทำงานใด ๆ จึงควรเฉลยหรือตรวจ เพื่อให้เด็กทราบผลโดยเร็ว หรือสามารถตรวจคำตอบได้เอง เพื่อจะได้รู้ข้อบกพร่องของตนเอง

4. แรงจูงใจ (Motivation) เพื่อให้เด็กอยากทำแบบฝึกหัดต่อไป แบบฝึกหัดควรเป็นแบบสั้น ๆ เพื่อไม่ให้นักเรียนเบื่อหน่าย ควรมีแบบฝึกหัดหลายรูปแบบไม่ซ้ำซาก เช่น อาจจัดแบบฝึกหัดในลักษณะของเกม กิจกรรมในสถานการณ์ที่ต่าง ๆ แปลกใหม่ น่าสนใจ และสนุกสนานเหมาะสมกับวัยและความต้องการของเด็ก

จากหลักและวิธีการให้สร้างแบบฝึกทักษะข้างต้น สรุปวิธีการให้ทำแบบฝึกทักษะ ดังนี้คือแบบฝึกทักษะที่ดีผู้เรียนต้องเห็นความสำคัญของการฝึกทักษะ ผู้เรียนจะต้องทำแบบฝึกด้วยความเข้าใจและความตั้งใจที่จะพัฒนาตนเองตามระดับความสามารถของตน แบบฝึกควรมีกำหนดระยะเวลาสั้นๆ ในการฝึกแต่บ่อยครั้ง ควรฝึกปฏิบัติหลังจากการสอนเมื่อผู้เรียนเข้าใจบทเรียนดีแล้ว การฝึกทำจากง่ายไปหายาก โดยผู้สอนควรแนะนำอย่างใกล้ชิดหากพบข้อผิดพลาดแล้วผู้สอนต้องแก้ไขโดยทันที และผู้เรียนควรเข้าใจว่าแบบฝึกทักษะจะเป็นการแสดงถึงความก้าวหน้าของผู้เรียนเองและผู้สอนจะใช้เป็นแนวทางในการช่วยเหลือผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3.3 รูปแบบของแบบฝึกทักษะ

สมเดช สีแสง, สุันทา สุทรประเสริฐ(2543 อ้างถึงใน กุศยา แสงเดช, 2545) กล่าวว่ารูปแบบของแบบฝึกควรมีความหลากหลายเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ไม่อยากทำ และได้เสนอรูปแบบของแบบฝึกไว้ดังนี้

1. แบบถูกผิด เป็นแบบฝึกที่เป็นประโยคบอกเล่าให้ผู้เรียนอ่านแล้วเลือกใส่เครื่องหมายถูกหรือผิดตามดุลยพินิจของผู้เรียน
2. แบบจับคู่ เป็นแบบฝึกที่ประกอบด้วยคำถามหรือตัวปัญหาซึ่งเป็นตัวยืนไว้ในสมุดข่อยมีช่องว่างไว้หน้าข้อ เพื่อให้ผู้เรียนเลือกหาคำตอบที่กำหนดไว้ในสมุดข่อยมาจับคู่กับคำถามให้สอดคล้องกัน โดยใช้หมายเลขคำตอบไปวางไว้ที่ว่างหน้าข้อคำถาม หรือจะใช้โยงเส้น
3. แบบเติมคำหรือแบบเติมข้อความ เป็นแบบฝึกที่มีข้อความไว้ให้ แต่จะเว้นช่องว่างไว้ให้ผู้เรียนเติมคำหรือข้อความที่ขาดหายไป ซึ่งคำที่นำมาเติมอาจให้เติมอย่างอิสระหรือกำหนดตัวเลือกให้เติมก็ได้
4. แบบหลายตัวเลือก เป็นแบบฝึกเชิงแบบทดสอบ โดยมี 2 ส่วน คือส่วนที่เป็นคำถาม ซึ่งจะต้องเป็นประโยคคำถามที่สมบูรณ์ชัดเจน ส่วนที่ 2 เป็นตัวเลือก คือคำตอบซึ่งอาจมี 3-4 ตัวเลือกก็ได้ ตัวเลือกทั้งหมดจะมีตัวเลือกที่ถูกต้องที่สุดเพียงตัวเดียวส่วนที่เหลือเป็นตัวลวง
5. แบบอัตนัย คือความเรียงเป็นแบบฝึกที่มีตัวคำถาม ผู้เรียนเขียนบรรยายตอบอย่างเสรี ไม่จำกัดคำตอบ แต่จำกัดในเรื่องเวลา อาจใช้ในรูปแบบคำถามทั่วไปหรือเป็นคำสั่งให้เขียนเรื่องราวต่างๆ กำหนดเวลาที่จะใช้ในแบบฝึกแต่ละตอนให้เหมาะสมก็ได้

1.3.4 ลักษณะของแบบฝึกทักษะ

ในการสร้างแบบฝึกทักษะมีองค์ประกอบหลายประการ ซึ่งได้มีนักการศึกษาหลายท่านให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับลักษณะของแบบฝึกที่ดี ไว้ดังนี้

กุสยา แสงเดช (2545) ได้กล่าวแนะนำผู้สร้างแบบฝึกให้ยึดลักษณะแบบฝึกที่ดีดังนี้

1. แบบฝึกที่ดีควรความชัดเจนทั้งคำสั่งและวิธีทำ คำสั่งหรือตัวอย่างแสดงวิธีทำที่ใช้ไม่ควรยากเกินไป เพราะจะทำความเข้าใจยาก ควรปรับให้ง่ายและเหมาะสมกับผู้ใช้ เพื่อนักเรียนสามารถเรียนด้วยตนเองได้
2. แบบฝึกที่ดีควรมีความหมายต่อผู้เรียนและตรงตามจุดหมายของการฝึกลงทุนน้อย ใช้ได้นาน ทนสมัย
3. ภาษาและภาพที่ใช้ในแบบฝึกเหมาะกับวัยและพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน
4. แบบฝึกที่ดีควรแยกฝึกเป็นเรื่องๆ แต่ละเรื่องไม่ควรยาวเกินไป แต่ควรมีกิจกรรมหลายแบบเพื่อสร้างความสนใจ และไม่เบื่อในการทำและฝึกทักษะใดทักษะหนึ่งจนชำนาญ
5. แบบฝึกที่ดีควรมีทั้งแบบกำหนดคำตอบในแบบและให้ตอบโดยเสรี การเลือกใช้คำ ข้อความ รูปภาพในแบบฝึก ควรเป็นสิ่งที่นักเรียนคุ้นเคยและตรงกับความสนใจของนักเรียน ก่อให้เกิดความเพลิดเพลินและพอใจแก่ผู้ใช้ ซึ่งตรงกับหลักการเรียนรู้ว่านักเรียนจะเรียนได้เร็ว ในการกระทำที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ
6. แบบฝึกที่ดีควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเองให้รู้จักค้นคว้ารวบรวมสิ่งที่พบเห็นบ่อยๆ หรือที่ตัวเองเคยใช้ จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องนั้นๆ มากยิ่งขึ้น และรู้จักนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง มีหลักเกณฑ์และมองเห็นว่าสิ่งที่ได้ฝึกนั้นมี ความหมายต่อเขาตลอดไป
7. แบบฝึกที่ดีควรตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันในหลายๆ ด้าน เช่น ความต้องการ ความสนใจ ความพร้อม ระดับสติปัญญา และประสบการณ์ เป็นต้น ฉะนั้น การทำแบบฝึกแต่ละเรื่องควรจัดทำให้มากพอและมีทุกระดับ ตั้งแต่ ง่าย ปานกลาง จนถึงระดับค่อนข้างยาก เพื่อว่าทั้งนักเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน จะได้เลือกทำได้ตามความสามารถ ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้ประสบความสำเร็จในการทำแบบฝึก
8. แบบฝึกที่จัดทำเป็นรูปเล่ม นักเรียนสามารถเก็บรักษาไว้เป็นแนวทางเพื่อทบทวนด้วยตนเองต่อไป
9. การที่นักเรียนได้ทำแบบฝึก ช่วยให้ครูมองเห็นจุดเด่นหรือปัญหาต่างๆ ของนักเรียนได้ชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้ครูดำเนินการปรับปรุงแก้ไขปัญหานั้นๆ ได้ทันที่
10. แบบฝึกที่จัดขึ้น นอกจากมีในหนังสือเรียนแล้วจะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนอย่างเต็มที่
11. แบบฝึกที่จัดพิมพ์ไว้เรียบร้อยแล้ว จะช่วยให้ครูประหยัดแรงงานและเวลาในการที่จะต้องเตรียมแบบฝึกอยู่เสมอ ในด้านผู้เรียนไม่ต้องเสียเวลาในการลอกแบบฝึกจากตำราเรียนหรือกระดานดำ ทำให้มีเวลาและโอกาสได้ฝึกฝนทักษะต่างๆ ได้มากขึ้น

12. แบบฝึกช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายเพราะการพิมพ์เป็นรูปเล่มที่แน่นอนลงทุนต่ำแทนที่จะใช้พิมพ์ลงกระดาษทุกครั้งไป นอกจากนี้ยังมีประโยชน์ในการที่ผู้เรียนสามารถบันทึกและมองเห็นความก้าวหน้าของตนได้อย่างมีระบบและมีระเบียบ

สุพรรณิ ไชยเทพ (2544) ได้กล่าวถึงลักษณะของแบบฝึกที่ดีไว้ดังนี้

1. ต้องมีความชัดเจน ทั้งคำชี้แจง คำสั่ง ง่ายต่อการเข้าใจ
2. ตรงกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัด
3. มีภาษาและรูปภาพที่ดึงดูดความสนใจของนักเรียนและเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

4. แบบฝึกแต่ละเรื่องไม่ควรยาวมากจนเกินไป

5. ควรมีกิจกรรมหลากหลายรูปแบบทำให้นักเรียนไม่เบื่อ

6. ควรตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินขณะทำแบบฝึก

7. มีคำตอบที่ชัดเจน

8. แบบฝึกที่ดีสามารถประเมินความก้าวหน้า และความรู้ของนักเรียนได้

พินิจ จันทรชัย (2546) กล่าวถึงลักษณะของแบบฝึกที่ดี ประกอบด้วยเนื้อหาต้องชัดเจน มีรูปแบบเร้าความสนใจ ตอบสนองการเรียนรู้ของผู้เรียน และทำให้นักเรียนมีความสุขในการเรียน

อำนาจ เลื่อมใส (2546) กล่าวถึงลักษณะที่ดีของแบบฝึกทักษะดังนี้

1. ควรเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียนมาแล้ว เป็นเรื่องที่มีความหมายต่อผู้เรียน และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
2. ตรงตามจุดมุ่งหมายของการฝึก ลงทุนน้อยและทันสมัยอยู่เสมอ
3. ภาพประกอบ ภาษา สำนวนภาษา ความยากง่าย และเวลาในการฝึกมีความเหมาะสมกับวัยและพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน เพราะจะทำให้ฝึกคิดได้เร็วและสนุกสนาน
4. ใช้หลักจิตวิทยาปลูกเร้าความสนใจ มีสิ่งแปลกใหม่ น่าสนใจและทำทำให้นักเรียนสามารถแสดงความสามารถได้เต็มศักยภาพ และตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น
5. มีข้อเสนอแนะคำชี้แจงและตัวอย่างสั้นๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีทำได้ง่าย ๆ
6. มีหลากหลายรูปแบบให้เลือกตอบอย่างจำกัดและอย่างเสรี เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกฝึกและศึกษาด้วยตนเอง
7. ควรเลือกฝึกเป็นเรื่อง ๆ แต่ละเรื่องไม่ควรยาวเกินไป เน้นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เลือกฝึกและศึกษาด้วยตนเอง
8. ควรได้รับการปรับปรุงควบคู่กับหนังสือเรียนเสมอ และควรใช้ได้ดีทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

9. ควรเป็นแบบฝึกที่สามารถประเมิน และจำแนกความเจริญงอกงามของผู้เรียนได้อีกด้วย

จิตรา สมพล (2547) แบบฝึกที่ดีต้องมีหลากหลายรูปแบบ มีคำชี้แจงที่ชัดเจน จุดมุ่งหมายว่าด้วยการฝึกด้านใดส่วนงานง่ายเร้าความสนใจและฝึกใช้ความคิดตรงตามเนื้อหาในหลักสูตร ไม่มากหรือน้อยเกินไป เหมาะสมกับเวลา วย ความสามารถของนักเรียนและทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน

จริยภรณ์ รุจิโมระ (2548) ได้เสนอหลักเกณฑ์การฝึกทักษะสรุปได้คือแบบฝึกทักษะควรกำหนดนิยามของแต่ละขั้นตอนให้ชัดเจน ให้สามารถนำไปปฏิบัติได้ แจกแจงทักษะใหญ่ ออกเป็นทักษะย่อยโดยละเอียด นักเรียนจะต้องฝึกทักษะในขั้นย่อย ๆ เหล่านั้นทีละขั้นจนเกิดทักษะแล้ว จึงฝึกทักษะที่ยากขึ้น ให้นักเรียนฝึกทักษะที่แจกแจงเป็นทักษะย่อยแล้วหลายครั้ง จนมีความชำนาญ เน้นการฝึกซ้ำ ๆ มีการวัดและประเมินผล หรือสังเกตพฤติกรรมเด็กอย่างสม่ำเสมอเพื่อประเมินว่าเด็กมีทักษะเกิดขึ้นแล้ว

ปราณี จินนฤทธิ์ (2552) ได้กล่าวว่า ลักษณะของแบบฝึกทักษะที่ดีต้องสร้างให้เกี่ยวข้องกับบทเรียนที่เป็นแบบฝึกสำหรับเด็กเก่งและใช้ซ่อมเสริมเด็กอ่อนได้ มีความหลากหลายในแบบฝึกชุดนั้น ๆ มีคำชี้แจงที่ชัดเจนเปิดโอกาสให้ผู้ฝึกได้คิดท้าทายความสามารถมีความเหมาะสมกับวัย ใช้เวลาฝึกไม่นาน ผู้ฝึกสามารถนำประโยชน์จากการทำแบบฝึกไปประยุกต์ปรับเปลี่ยนนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้

ประภาพร ถิ่นอ่อง (2553) ได้กล่าวว่า ลักษณะของแบบฝึกทักษะที่ดีต้องมีจุดหมายที่แน่นอนจะทำการฝึกทักษะด้านใด ควรใช้ภาษาง่าย ๆ และมีความน่าสนใจเรียงลำดับจากง่ายไปหายากให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียน มีเนื้อหาตรง จัดกิจกรรมให้หลากหลายเพื่อดึงดูดความสนใจและเกิดประสิทธิภาพในการเรียน

คณิตศร ศรีประไพ (2555) ได้กล่าวว่า ลักษณะของแบบฝึกที่ดีควรเป็นแบบฝึกสั้น ๆ ฝึกหลาย ๆ ครั้ง มีรูปแบบการฝึกควรฝึกเฉพาะเรื่องเดียว และควรเป็นสิ่งที่ผู้เรียนพบเห็นอยู่แล้ว คำชี้แจงสั้น ๆ ใช้เวลาเหมาะสม เป็นเรื่องที่ทำท่ายให้แสดงความสามารถ เมื่อผู้เรียนได้ฝึกแล้วก็สามารถพัฒนาตนเองได้ดีจึงจะนับว่าเป็นแบบฝึกที่ดีและมีประโยชน์

บุญนำ เกษี (2556) ได้กล่าวว่า ลักษณะของแบบฝึกที่ดีควรสร้างเพื่อฝึกทักษะเฉพาะอย่าง คำนี้ถึงความเหมาะสมกับวัย ความสามารถและพัฒนาการของผู้เรียน โดยใช้ภาษาที่ง่ายชัดเจน มีกิจกรรมหลายรูปแบบเพื่อเร้าความสนใจของผู้เรียน มีภาพประกอบ ฝึกตามขั้นเรียงจากง่ายไปหายาก ใช้เวลาฝึกพอสมควรและมีการประเมินผลใช้แบบฝึก เพื่อให้ผู้เรียนได้ประเมินความสามารถของตนเอง

ไพรัตน์ สุวรรณแสน (อ้างถึงใน จิรพร จันทะเวียง, 2542) กล่าวถึงลักษณะของแบบฝึกที่ดี ไว้ดังนี้

1. เกี่ยวกับบทเรียนที่ได้เรียนมาแล้ว
2. เหมาะสมกับระดับวัยและความสามารถของเด็ก
3. มีคำชี้แจงสั้นๆ ที่จะทำให้เด็กเข้าใจ คำชี้แจงหรือคำสั่งต้องกะทัดรัด
4. ใช้เวลาเหมาะสม คือ ไม่ให้เวลานานหรือเร็วเกินไป
5. เป็นที่น่าสนใจและท้าทายความสามารถ

บิลโลว์ (Billow อ้างถึงใน เตือนใจ ตรีนตร,2544) กล่าวถึง ลักษณะของแบบฝึกที่ดี นั้นจะต้องดึงดูดความสนใจและสมาธิของผู้เรียน เรียงลำดับจากง่ายไปหายากเปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกเฉพาะอย่าง ใช้ภาษาเหมาะสมกับวัย วัฒนธรรมประเพณี ภูมิหลังทางภาษาของผู้เรียน แบบฝึกที่ดีควรจะเป็นแบบฝึกสำหรับผู้เรียนที่เรียนเก่ง และซ่อมเสริมสำหรับผู้เรียนที่เรียนอ่อนในขณะเดียวกัน นอกจากนี้แล้วควรใช้หลายลักษณะและมีความหมายต่อผู้ฝึกอีกด้วย

รีเวอร์ส (Rivers อ้างถึงใน เตือนใจ ตรีนตร,2544) กล่าวถึงลักษณะของแบบฝึกไว้ ดังนี้

1. บทเรียนทุกเรื่องควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกมากพอ ก่อนจะเรียนเรื่องต่อไป
2. แต่ละบทควรฝึกโดยใช้เพียงแบบฝึกเดียว
3. ฝึกโครงสร้างใหม่กับสิ่งที่เรียนรู้แล้ว
4. สิ่งที่ฝึกแต่ละครั้งควรเป็นบทฝึกสั้นๆ
5. ประโยคและคำศัพท์ควรเป็นแบบที่ใช้พูดกันในชีวิตประจำวัน
6. แบบฝึกควรให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดไปด้วย
7. แบบฝึกควรมีหลายๆ แบบเพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย
8. การฝึกควรฝึกให้ผู้เรียนนำสิ่งที่เรียนแล้วสามารถใช้ในการชีวิตประจำวัน

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า ลักษณะของแบบฝึกที่ดีควรเป็นแบบฝึกสั้นๆ ฝึกหลายๆ ครั้ง มีหลายรูปแบบ การฝึกควรฝึกเฉพาะเรื่องเดียว และควรเป็นสิ่งที่นักเรียนพบเห็นอยู่แล้ว คำชี้แจงสั้นๆ ใช้เวลาเหมาะสม เป็นเรื่องท้าทายให้แสดงความสามารถ เมื่อผู้เรียนได้ฝึกแล้วก็สามารถพัฒนาตนเองได้ดี จึงจะนับว่าเป็นแบบฝึกที่ดีและมีประโยชน์

1.3.5 ประโยชน์ของแบบฝึกทักษะ

ประโยชน์ของแบบฝึก หากเป็นแบบฝึกที่ดีและมีประสิทธิภาพ จะช่วยทำให้นักเรียน ประสบผลสำเร็จในการฝึกทักษะได้เป็นอย่างดี ทำให้ครูลดภาระการสอนลงและผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่ เพิ่มความมั่นใจในการเรียนได้เป็นอย่างดีหากได้มีการฝึกบ่อยครั้งจนชำนาญ และยังช่วยผู้เรียนที่มีปัญหาในการเรียนรู้จำเป็นต้องมีการสอนต่างจากกลุ่มปกติทั่วไปด้วยการเสริมเพิ่มเติมให้เป็นพิเศษ

ยุพา ยิ้มพงษ์ (อ้างใน สุนันทา สุนทรประเสริฐ, 2544) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของแบบฝึกไว้หลายข้อด้วยกัน ดังต่อไปนี้

1. เป็นส่วนเพิ่มเติมหรือเสริมหนังสือเรียนในการเรียนทักษะ เป็นอุปกรณ์การสอนที่ช่วยลดภาระครูได้มาก เพราะแบบฝึกเป็นสิ่งที่ดีทำขึ้นอย่างเป็นระบบและมีระเบียบ

2. ช่วยเสริมทักษะแบบฝึกหัดเป็นเครื่องมือที่ช่วยเด็กในการฝึกทักษะ แต่ทั้งนี้จะต้องอาศัยการส่งเสริมและความเอาใจใส่จากครูผู้สอนด้วย

3. ช่วยในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากเด็กมีความสามารถทางภาษาแตกต่างกัน การให้เด็กทำแบบฝึกหัดที่เหมาะสมกับความสามารถของเขา จะช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จในด้านจิตใจมากขึ้น ดังนั้นแบบฝึกหัดจึงไม่ใช่สมุดฝึกที่ครูจะให้เด็กลงมือทำหน้าต่อหน้า แต่เป็นแหล่งประสบการณ์เฉพาะสำหรับเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ และเป็นเครื่องมือช่วยที่มีค่าของครูที่จะสนองความต้องการเป็นรายบุคคลในชั้นเรียน

4. แบบฝึกช่วยเสริมทักษะให้คงทน ลักษณะการฝึกเพื่อช่วยให้เกิดผลดังกล่าวนั้น ได้แก่ ฝึกทันทีหลังจากที่เด็กได้เรียนรู้ในเรื่องนั้นๆ ฝึกซ้ำหลายๆ ครั้ง เน้นเฉพาะในเรื่องที่ผิด

ไพบุลย์ มุลติ (2546) กล่าวถึงประโยชน์ของแบบฝึกทักษะไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น
2. ช่วยให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาในบทเรียนและคำศัพท์ต่างๆ ได้คงทน
3. ทำให้เกิดความสนุกสนานขณะเรียน
4. ทำให้ผู้เรียนทราบความก้าวหน้าของตนเอง
5. ผู้เรียนสามารถทบทวนความรู้ได้ด้วยตนเอง
6. แบบฝึกทักษะสามารถนำมาวัดผลการเรียนที่เรียนแล้ว
7. ช่วยให้ผู้ทราบข้อบกพร่องของผู้เรียนและนำไปปรับปรุงแก้ไขได้ทันเวลาที่

นิลาภรณ์ ธรรมวิเศษ (2546) กล่าวถึงประโยชน์ของแบบฝึกไว้ว่า แบบฝึกที่ดีและมีประสิทธิภาพ ช่วยทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการฝึกทักษะ แบบฝึกที่ดีเปรียบเสมือนผู้ช่วยที่สำคัญของครูที่ทำให้ครูลดภาระการสอนลงได้ ทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่และเพื่อความมั่นใจในการเรียนได้อย่างดี

สุเทวี แก้วนิมิตติ (2547) กล่าวถึงประโยชน์ของแบบฝึกไว้ว่า ประโยชน์ของแบบฝึกทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนยิ่งขึ้น มีความเชื่อมั่นความรับผิดชอบต่องานที่ทำ นักเรียนสามารถใช้ทบทวนบทเรียนและเห็นความก้าวหน้าของตนเองด้วย ตลอดจนช่วยลดภาระการสอนของครู ใช้เป็นเครื่องมือวัดผลการเรียน ทำให้นักเรียนทราบจุดเด่นจุดด้อยของนักเรียนได้ชัดเจน อันเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป

ปาริชาติ สุพรรณกลาง (2550) กล่าวถึงประโยชน์ของแบบฝึกไว้ว่า แบบฝึกเป็นสื่อการเรียนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และทักษะทั้งยังช่วยแบ่งเบาภาระครูผู้สอนซึ่งประโยชน์ของแบบฝึกทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้มากขึ้น มีความเชื่อมั่นฝึกทำงานด้วยตนเอง ทำให้มีความรับผิดชอบ และทำให้นักเรียนทราบปัญหาและข้อบกพร่องของนักเรียนในเรื่องที่เรียนทำให้สามารถแก้ปัญหาได้ทันที นอกจากนี้แบบฝึกยังเปิดโอกาสให้เด็กฝึกทักษะอย่าง

เต็มที่ ทั้งยังช่วยให้คงอยู่ได้นาน และเป็นเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจบบทเรียน แต่ละครึ่งอีกด้วย

อุษณีย์ เสือจันทร์ (2553) กล่าวถึงประโยชน์ของแบบฝึกไว้ว่า แบบฝึกช่วยในการฝึกเสริมเพิ่มทักษะทำให้จดจำเนื้อหาได้คงทน มีเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน สามารถนำมาแก้ปัญหาเป็นรายบุคคลและรายกลุ่มได้ดี ผู้เรียนสามารถนำมาทบทวนเนื้อหาได้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนทราบความก้าวหน้าของตน เป็นเครื่องมือที่ครูผู้สอนใช้ประเมินผลการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดีว่านักเรียนเข้าใจมากน้อยเพียงใด

สมพร ตอยยี่ปี (2554) กล่าวถึงประโยชน์ของแบบฝึกไว้ว่า แบบฝึกมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ เพราะจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาบทเรียนและยังสามารถทบทวนเนื้อหาได้ด้วยตนเอง

คณิศร ศรีประไพ (2555) กล่าวถึงประโยชน์ของแบบฝึกไว้ว่า แบบฝึกมีประโยชน์เป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ สามารถที่จะทบทวนได้ด้วยตนเองและเห็นความก้าวหน้าของตนเอง นอกจากนี้ยังสามารถช่วยลดภาระของครูผู้สอนอีกด้วย

บุญนำ เกษี (2556) กล่าวถึงประโยชน์ของแบบฝึกไว้ว่า แบบฝึกมีความสำคัญทำให้เกิดทักษะความชำนาญ หากแต่ต้องการได้รับการฝึกหลายๆ ครั้ง หลายรูปแบบ เมื่อผู้เรียนได้รับการฝึกแล้ว อย่างน้อยผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้แน่นอน แบบฝึกมีประโยชน์ต่อครูผู้สอนในการแก้ปัญหาของนักเรียนที่มีปัญหามากได้ดี

ถวัลย์ มาศจรัส (2546) กล่าวถึงประโยชน์ของแบบฝึก ดังนี้

1. เป็นสื่อการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน
2. ผู้เรียนมีสื่อสำหรับฝึกทักษะด้านการอ่าน การคิด การวิเคราะห์ และการเขียน
3. เป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับการแก้ไขปัญหาในการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. พัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติด้านต่างๆ ของผู้เรียน

จากประโยชน์ของแบบฝึกที่กล่าวมา สรุปได้ว่า แบบฝึกมีประโยชน์เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ สามารถที่จะทบทวนด้วยตนเองและเห็นความก้าวหน้าของตนเอง นอกจากนี้ยังสามารถช่วยลดภาระของครูผู้สอนอีกด้วย

1.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแผนการจัดการเรียนรู้

1.4.1 ความหมายและความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้

กรมวิชาการ (2545) ได้ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ว่า เป็นการจัดโปรแกรมการสอนของวิชาใดวิชาหนึ่งไว้ล่วงหน้า เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

ณัฐวุฒิ กิจรุ่งเรือง (2545) ได้ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ (Lesson Plan) หมายถึงการเตรียมการจัดการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ

และเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาใดวิชาหนึ่งให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนด

ถวัลย์ มาศจรัส (2546) ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า หมายถึง การนำวิชาการหรือกลุ่มประสบการณ์ที่จะต้องสอนตลอดภาคเรียน มาสร้างเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดภาคเรียน โดยมีจุดประสงค์การเรียนการสอน เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อและการวัดผลประเมินผล โดยให้สอดคล้องกับจุดเน้นของหลักสูตร สภาพผู้เรียน ความพร้อมของโรงเรียน

สำลี รักษุทธิ์ (2546) ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า เป็นการนำวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ ที่ต้องทำการสอนตลอดภาคเรียนมาสร้างเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อ อุปกรณ์การสอน และการวัดผลประเมินผล สำหรับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนย่อยๆให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หรือจุดเน้นของหลักสูตรสภาพผู้เรียน ความพร้อมของโรงเรียน ในด้านวัสดุอุปกรณ์ตรงกับชีวิตจริงในท้องถิ่น ซึ่งกล่าวอีกนัยหนึ่ง แผนการจัดการเรียนรู้ ก็คือ การเตรียมการสอนเป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้า หรือบันทึกการสอนตามปกตินั่นเอง

สุวิมล สุวรรณจันดี (2554) ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้คือ การเตรียมการสอนของคุณ ซึ่งจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร และมีการเตรียมการสอนไว้อย่างเป็นระบบ ขั้นตอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการจัดการเรียนการสอน และเครื่องมือวัดผลประเมินผล ช่วยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของการจัดการศึกษา ช่วยให้ครูบรรลุวัตถุประสงค์ไปสู่เป้าหมายของการจัดการศึกษาตามหลักสูตรที่กำหนดไว้

บุญนำ เกษี (2555) ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้คือ การเตรียมการจัดการเรียนรู้โดยจัดทำเป็นรายลักษณ์อักษรและเป็นระบบ เพื่อให้ผู้สอนสามารถนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแก่ผู้เรียนในรายวิชาใดวิชาหนึ่ง เป็นรายคาบหรือรายชั่วโมง รวมทั้งเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้สอนพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อนำผู้เรียนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้คือ การเตรียมการสอนโดยจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ล่วงหน้า อย่างเป็นระบบตามขั้นตอน สอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิชา และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อให้ผู้สอนสามารถนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแก่ผู้เรียนพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

สุวิทย์ มูลคำ (2551) กล่าวถึงความสำคัญและคุณค่าของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ทำให้เกิดการวางแผนวิธีสอนที่ดี วิธีเรียนที่ดี ที่เกิดจากการผสมผสานความรู้ และจิตวิทยาการศึกษา

2. ช่วยให้ผู้สอนมีคู่มือการจัดการเรียนรู้ ที่ทำไว้ล่วงหน้าด้วยตนเอง และทำให้ครูมีความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้ได้ตามเป้าหมาย

3. ช่วยให้ผู้สอนได้ทราบว่า การสอนของตนได้เดินไปในทางทิศใด หรือทราบว่า จะสอนอะไร ด้วยวิธีใด สอนทำไม สอนอย่างไร จะใช้สื่อแหล่งเรียนรู้อะไร และจะวัดผลประเมินผลอย่างไร

4. ส่งเสริมให้ผู้สอนเฝ้าหาความรู้ ทั้งเรื่องหลักสูตร วิธีจัดการเรียนรู้ จะจัดหาและใช้สื่อแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผลประเมินผล

5. ใช้เป็นคู่มือสำหรับครูที่มาสอน (จัดการเรียนรู้) แทนได้

6. แผนการจัดการเรียนรู้ที่นำไปใช้และพัฒนาแล้วจะเกิดประโยชน์ต่อวงการศึกษา

7. เป็นผลงานทางวิชาการที่แสดงถึงความชำนาญและความเชี่ยวชาญของครูผู้สอน สำหรับประกอบการประเมินเพื่อขอเลื่อนตำแหน่งและวิทยฐานะให้สูงขึ้น

สุวิมล สุวรรณจันดี (2554) กล่าวถึงความสำคัญและคุณค่าของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้สอนได้มีโอกาสศึกษาหลักสูตร เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน บรรลุเป้าหมาย วัดดูประสงค์ และจุดหมายปลายทางของหลักสูตร ส่งผลให้นักเรียนมีคุณลักษณะตรงตามที่หลักสูตรได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้

บุญญา เกษี (2555) กล่าวถึงความสำคัญและคุณค่าของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า ความสำคัญและคุณค่าของแผนการจัดการเรียนรู้แบ่งได้สองส่วนคือ คุณค่าและความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีต่อผู้เรียนทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาสาระได้ความรู้ตามจุดประสงค์ได้ร่วมเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวาและได้รับการชี้แนะแนวทางตามทิศทางที่ครูได้วิเคราะห์และวางแผนไว้ และยังทำให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างแท้จริง คุณค่าและความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีต่อผู้สอน ทำให้ผู้สอนเข้าใจจุดมุ่งหมายของสิ่งที่สอน สามารถถ่ายทอดเนื้อหาและประสบการณ์แก่นักเรียนได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ เกิดความพร้อมและสร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเองทำให้ผู้เรียนเกิดความเลื่อมใสและเชื่อถือในตัวผู้สอน และยังสามารถอำนวยความสะดวกแก่ผู้อื่นที่จะทำการสอนแทน รวมทั้งวิเคราะห์การสอนที่ผ่านมา เพื่อนำข้อมูลไปพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมต่อไป

สรุปได้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอนในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ทำให้ผู้เรียนมีความสุขสนุกสนานในการเรียน และทำกิจกรรมร่วมกันตามทิศทางที่ครูได้วางแผนไว้ทำให้เกิดความพร้อมและสามารถถ่ายทอดเนื้อหาและประสบการณ์แก่นักเรียนได้เป็นอย่างดี เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4.2 ลักษณะและองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้

สาลี รักสุทธี (2546) กล่าวถึงลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้รู้ได้สรุปไว้ตรงกันดังนี้

1. เป็นคู่มือการสอนที่ครูพัฒนาขึ้นจากวิชาที่ตนเองสอน ใช้สอนเป็นประจำและผู้อื่นสามารถใช้สอนแทนได้เมื่อตนเองไม่อยู่
2. เป็นเอกสารการสอนที่มีลักษณะสมบูรณ์ เพราะในแต่ละแผนจะประกอบไปด้วยส่วนต่างๆ ที่จะนำพาให้นักเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวา
3. มีลักษณะเหมือนชุดการสอน เพราะในแต่ละแผนมีความสมบูรณ์ในตัว
4. แต่ละแผนเมื่อสอนจบจะสามารถวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือผลสะท้อนกลับได้ทันที ทำให้ครูเข้าใจนักเรียน และนักเรียนรู้อัตนเองได้ดี
5. การอธิบาย สาธิต บรรยายเป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมชัดเจน ง่าย เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

สุวิมล สุวรรณจันดี (2554) กล่าวว่า ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี เป็นแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความชัดเจนทั้งในด้านเนื้อหา วัตถุประสงค์ การจัดการเรียนการสอน การใช้วัสดุอุปกรณ์ที่จัดหาได้ในท้องถิ่น นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนได้มากที่สุด ส่งผลให้บรรลุจุดประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน

บุญนำ เกษี (2555) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้เป็นคู่มือการสอนที่ครูพัฒนาขึ้นจากวิชาที่ตนเองสอน โดยเป็นเอกสารการสอนที่สมบูรณ์ ในส่วนประกอบไม่ว่าจะเป็น เนื้อหา จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ อุปกรณ์ รวมทั้งการวัดและประเมินผล

สรุปได้ว่าลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีจะต้องเป็นแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ทุกขั้นตอนตั้งแต่วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการสอน สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และนักเรียนมีส่วนร่วมกิจกรรม ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

สุวิทย์ มูลคำ (2551) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ดังนี้ ส่วนประกอบที่สำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้มีหลายรูปแบบอาจอยู่ในรูปของความเรียงหรือตาราง หรือทั้งความเรียงและตารางรวมกันก็ได้ ซึ่งผู้สอนสามารถเลือกรูปแบบได้ตามความเหมาะสม จะเห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้ ควรประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ส่วนนำหรือหัวแผนการจัดการเรียนรู้

เป็นส่วนประกอบที่แสดงให้เห็นภาพรวมของแผนฯ ว่าเป็นแผนฯ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อะไร เรื่องอะไร ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมนานเท่าใด

ส่วนที่ 2 ตัวแผนการจัดการเรียนรู้ (องค์ประกอบที่สำคัญ)

1. สาระ
2. มาตรฐานการเรียนรู้
3. มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น
4. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

5. สารสำคัญ
 6. จุดประสงค์การเรียนรู้ ประกอบด้วย
 - 6.1 จุดประสงค์ปลายทาง
 - 6.2 จุดประสงค์นำทาง
 7. สารการเรียนรู้เนื้อหา
 8. กิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้
 9. สื่อนวัตกรรม/แหล่งเรียนรู้
 10. การวัดและประเมินผลประกอบด้วย
 - 10.1 วิธีประเมิน
 - 10.2 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน
 - 10.3 เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน
 11. เอกสารประกอบการเรียนรู้
 12. บันทึกผลการจัดการเรียนรู้
- ส่วนที่ 3 ท้ายแผนการจัดการเรียนรู้

ประกอบด้วยบันทึกผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นส่วนที่ผู้สอนใช้บันทึกการสังเกตที่พบจากการนำไปใช้ เช่นปัญหาและแนวทางการแก้ไข กิจกรรมเสนอแนะและข้อมูลอื่นๆ เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงแผนฯ ในการไปใช้ต่อไป อีกส่วนหนึ่งของท้ายแผนการจัดการเรียนรู้ได้แก่ เอกสารประกอบการสอนได้แก่ใบงาน แบบทดสอบที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามแผนนั้นๆ เป็นต้น

สุวิมล สุวรรณจันดี (2554) กล่าวว่า องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ส่วนนำ หรือหัวของแผนการจัดการเรียนรู้ ตัวแผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วย การนำเข้าสู่บทเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การสรุป สื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล เอกสารประกอบการสอน บันทึกผลหลังสอน

สรุปได้ว่าองค์ประกอบของแผนการสอนมี 3 ส่วนคือ ส่วนหัวแผนการสอน ส่วนตัวแผนการสอนและส่วนท้าย ส่วนหัวเป็นการบอกรายละเอียด ชื่อแผนการสอนวิชาและรายละเอียดอื่นๆ ที่จำเป็น ส่วนตัวแผนเป็นส่วนเนื้อหาซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญที่แสดงรายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ตามองค์ประกอบของแผนตามลำดับ ส่วนท้ายคือการสรุปการสอนและเอกสารประกอบการสอน และแบบประเมิน แบบทดสอบและบันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

1.4.3 ขั้นตอนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

กรมวิชาการ (2545) ได้สรุปขั้นตอนการเขียนแผน ไว้ดังนี้

1. วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/ รายภาค วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/ รายภาค หรือจากหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดว่า ผลการเรียนรู้ใดอยู่ในแผนการ

เรียนรู้ โดยเขียนแตกเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้ครบ 3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ/ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม

2. วิเคราะห์สาระการเรียนรู้จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังด้านความรู้
 - 2.1 เลือกและขยายสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น
 - 2.2 สาระที่เรียนรู้ต้องมีความเที่ยงตรง ปฏิบัติได้จริง ทันสมัย และเป็นตัวแทนของความรู้
 - 2.3 มีความสำคัญทั้งในแนวกว้างและแนวลึก
 - 2.4 มีความน่าสนใจสำหรับผู้เรียน
 - 2.5 สามารถเรียนรู้ได้ง่าย
 - 2.6 จัดสาระที่เรียนรู้ให้เรียงลำดับจากง่ายไปหายากและมีความต่อเนื่อง
 - 2.7 จัดสาระที่เรียนรู้ให้สัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ
3. วิเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้
 - 3.1 เลือกวิธีการนำเข้าสู่บทเรียน
 - 3.2 เลือกรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ว่ามุ่งไปในทิศทางใด เน้นคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม
 - 3.3 ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมตามขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้ ผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันไม่จำเป็นต้องทำกิจกรรมเหมือนกัน
 - 3.4 เน้นกิจกรรมที่ทำงานเป็นทีมมากกว่าทำตามลำพัง
 - 3.5 กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติต้องนำเทคนิคและวิธีการต่างๆ มาเป็นเครื่องมือให้ผู้เรียนบรรลุตามผลการเรียนรู้
 - 3.6 กิจกรรมที่ปฏิบัติมีความสอดคล้องกับชีวิตประจำวันและชีวิตจริง
 - 3.7 กิจกรรมที่ปฏิบัติมีทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน
 - 3.8 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกฝนและถ่ายทอดการเรียนรู้ไปสู่สถานการณ์ใหม่ๆ พร้อมทั้งให้เกิดความจำระยะยาว
 - 3.9 ตรวจสอบความเข้าใจ โดยให้ผู้เรียนสรุปทั้งส่งเสริมให้เชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้และที่จะเรียนต่อไป
4. วิเคราะห์กระบวนการวัดประเมินผล
 - 4.1 วิธีการวัดและประเมินผล ต้องสอดคล้องกับผลการเรียนรู้
 - 4.2 ใช้วิธีการวัดที่หลากหลาย
 - 4.3 เลือกเครื่องมือที่มีความเชื่อมั่น
 - 4.4 แปลผลการวัดและการประเมินเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุง
 - 4.5 วิเคราะห์แหล่งการเรียนรู้ ให้เรียนรู้จากแหล่งความรู้หลากหลาย ทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น จากธรรมชาติ ความงาม ความจริง ความดี จินตนาการ เครือข่ายต่าง ๆ

4.6 หมายเหตุ ให้มีการบันทึกไว้หากไม่สามารถจัดการเรียนการสอนตามแผน การเรียนรู้ที่กำหนดได้พร้อมเหตุผลประกอบ

5. วิเคราะห์แหล่งการเรียนรู้ ให้เรียนรู้จากแหล่งความรู้หลากหลาย ทั้งในและนอก ห้องเรียนเช่น จากธรรมชาติ ความงาม ความจริง ความดี จินตนาการ เครือข่ายต่าง ๆ

6. หมายเหตุ ให้มีการบันทึกไว้หากไม่สามารถจัดการเรียนการสอนตามแผน การเรียนรู้ที่กำหนดได้พร้อมเหตุผลประกอบ

สุวิทย์ มูลคำ (2551) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการจัดทำแผนดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตร เพื่อการทำแผนการจัดการเรียนรู้ จะต้องศึกษาหลักการ โครงสร้างจุดมุ่งหมายหลักสูตร จุดประสงค์รายวิชาและคำอธิบายรายวิชาเพื่อจะวิเคราะห์ จุดประสงค์การเรียนรู้ และเป็นกรอบทิศทางการจัดการเรียนการสอน

2. ทำความเข้าใจกับคำอธิบายรายวิชา ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะประกอบด้วย 3 ส่วนคือ

2.1 กิจกรรม ข้อความส่วนนี้หลักสูตรจะวางแนวทางให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรม ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนด ข้อความนี้ มักขึ้นต้นกริยาเพื่อแสดงอาการกระทำ เช่นศึกษา ปฏิบัติ ทดลอง สังเกต รวบรวมอภิปราย บันทึกเปรียบเทียบ ฯลฯ

2.2 เนื้อหา ข้อความในส่วนนี้หลักสูตรจะวางให้ครูผู้สอนทราบเนื้อหาหลัก หรือเรื่องที่คุณครูจะนำไปจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้ ซึ่งครูผู้สอนจะต้องนำไป วิเคราะห์ร่วมกับกิจกรรม / จุดประสงค์ในคำอธิบายรายวิชาเสียก่อน จึงจะทำให้ครูได้เนื้อหา ย่อยในการเรียนรู้ต่อไป ส่วนมากส่วนนี้มักจะขึ้นต้นด้วยคำว่า การ หรือเรื่องราวเกี่ยวกับ หรือ เกี่ยวกับ หรือเขียนเป็นกิจกรรม

2.3 จุดประสงค์ ข้อความในส่วนนี้จะอยู่ท้ายสุดของคำอธิบายรายวิชา มักจะ ขึ้นต้นด้วยคำว่า เพื่อ ซึ่งจุดประสงค์ในคำอธิบายรายวิชาแต่ละวิชาจะเป็นจุดประสงค์ปลายทาง ของแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผนด้วย และจะครอบคลุมทักษะการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน

2.3.1 ด้านปัญญา (พุทธิพิสัย) เป็นจุดประสงค์ที่มุ่งเน้นความสามารถ ทางความคิดของสมอง มักใช้คำว่าเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ ซึ่งครูควรพัฒนาให้ครบทั้ง 6 ระดับ คือ ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า

2.3.2 ด้านจิตใจ (จิตพิสัย) เป็นจุดประสงค์ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมี คุณลักษณะทางจิตใจ มักใช้คำว่า เพื่อให้มีเจตคติที่ดี ชื่นชม เห็นคุณค่า ตระหนัก ซึ่งครูควร พัฒนาให้ครบทั้ง 5 ระดับ คือ การรับรู้ ตอบสนอง การสร้างคุณค่า การจัดระบบคุณค่า การสร้าง ลักษณะนิสัย

2.3.3 ด้านทักษะ (ทักษะพิสัย) เป็นจุดประสงค์ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลง มือปฏิบัติมักใช้คำว่า ปฏิบัติตน สาธิต ทดลอง แก้ปัญหา คิดคำนวณ เป็นต้น ซึ่งครูควรพัฒนา

ให้ครบทั้ง 5 ระดับ คือการเลียนแบบ การทำตามแบบ การทำอย่างถูกต้อง การทำอย่างต่อเนื่อง การทำเองโดยเหมือนธรรมชาติ

3. วิเคราะห์จุดประสงค์ปลายทาง เพื่อเขียนเป็นจุดประสงค์นำทาง เพราะจุดประสงค์นำทางจะเป็นสิ่งที่ทำให้ครูผู้สอนรู้ว่าจะสอนเนื้อหาอะไรบ้าง ในการกำหนดจุดประสงค์นำทางนั้นมีความสำคัญมาก เพราะจะต้องนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล ดังนั้นเมื่อกำหนดจุดประสงค์นำทางแล้ว ครูผู้สอนต้องวิเคราะห์นำทาง

3.1 ทำให้บรรลุจุดประสงค์ปลายทางแล้วหรือยัง

3.2 จุดประสงค์นำทางเป็นไปตามลำดับขั้นตอนหรือกระบวนการเรียนรู้หรือไม่

3.3 จุดประสงค์นำทางนั้นระบุพฤติกรรมที่สามารถวัดหรือประเมินได้หรือไม่

4. กำหนดระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การกำหนดคาบสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหา และจุดประสงค์ปลายทางว่า ในแต่ละจุดประสงค์จะใช้เวลาสอนกี่คาบ ทั้งนี้เพื่อจะได้วางแผน /โครงการสอนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับเนื้อหาและจุดประสงค์ที่มี

5. กำหนดเทคนิค/กระบวนการที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเฉพาะการเน้นให้ผู้เรียนฝึกค้นคว้า สังเกต รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ตัวอย่างที่หลากหลายสร้างสรรค์และสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งการกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้และแสวงหาความรู้ ด้วยตนเอง

6. การเขียนรายละเอียดหรือเนื้อหาสาระของแผนการจัดการเรียนรู้ตามส่วนประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีคำแนะนำดังนี้

6.1 การเขียนสาระสำคัญต้องคำนึงถึงว่าเรื่องที่จะนำมาให้เรียนรู้นั้นคืออะไร คืออย่างไร หรือสำคัญอย่างไร และเรียนแล้วจะได้อะไร ต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และเนื้อหาสาระที่ปรากฏในแผนการจัดการเรียนรู้นั้นๆ

6.2 จุดประสงค์การเรียนรู้ได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ปลายทาง นำทางให้นำมาจากข้อ 3 ได้เลย

6.3 เนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์นำทางที่กำหนดไว้ ควรระบุว่าควรเรียนรู้เรื่องอะไรบ้างตามจุดประสงค์นำทาง และควรเขียนเป็นเนื้อหาโดยสรุปหรืออาจเขียนเป็นข้อๆ ส่วนเนื้อหาโดยละเอียดควรเขียนไว้ในส่วนของภาคผนวก เช่นใบความรู้หรือเอกสารประกอบการเรียน ตามความเหมาะสมเพิ่มเติมได้

6.4 กิจกรรมการเรียนการสอน การที่จะให้ฝึกการเรียนรู้จุดประสงค์นำทางจะนำวิธีใดมาให้เกิดการเรียนรู้อย่างไรบ้าง และต้องเขียนลำดับขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มต้นสอนจนกระทั่งสิ้นสุดกระบวนการสอนในแผนนั้นๆ เพื่อให้มองเห็นพฤติกรรมการสอนจริงทั้งบทบาท

ของครูผู้สอนและผู้เรียนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนเกิดความสนใจปฏิบัติง่าย และเกิดความคิดสร้างสรรค์ของผู้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เอง โดยทั่วไปควรมี 3 ขั้นตอน คือขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นดำเนินการสอน และขั้นสรุป โดยเทคนิค/กระบวนการที่นำมาใช้จะแทรกอยู่ในขั้นดำเนินการสอน

6.5 สื่อการเรียนการสอนในการเรียนการสอนที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้นั้น ต้องใช้สื่ออุปกรณ์อะไรบ้าง และสื่อที่นำมาใช้ต้องให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ โดยใช้เวลานั้น ว่าง่าย ประหยัด และน่าสนใจ ถูกต้องตามหลักวิชาการ เหมาะสมกับเนื้อหา และลักษณะของผู้เรียน

6.6 การวัดผลและประเมินผล ในการวัดผลจะต้องรู้ก่อนว่า จะวัดอะไร (ซึ่งได้กำหนดไว้แล้วที่จุดประสงค์นำทาง) ด้วยเครื่องมืออะไร ควรระบุเครื่องมือวัดผลจะใช้วิธีใด เมื่อใด และมีเกณฑ์การประเมินอย่างไร ตามวัตถุประสงค์นำทางข้อใด เช่น สังเกตพฤติกรรม การปฏิบัติงานกลุ่ม หรือการตรวจผลการปฏิบัติงาน ทดสอบผลสัมฤทธิ์ เครื่องมือวัดใช้เครื่องมืออะไร เช่น แบบสังเกตพฤติกรรม แบบทดสอบ แบบตรวจผลการปฏิบัติงาน เป็นต้น เมื่อวัดผลแล้วจะนำข้อมูลนั้นไปทำอะไร โดยมีเกณฑ์การประเมินกำหนดไว้

7. การเขียนบันทึกหลังสอน เป็นการประเมินผลการสอนว่า ครูผู้สอนนั้นสอนเป็นอย่างไร สอนแล้วผู้เรียนได้รับผลอย่างไร โดยส่วนใหญ่จะเขียนตามวิธีการวัดผลประเมินผล

สุวิมล สุวรรณจันดี (2554) กล่าวว่า ขั้นตอนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยสรุปครูผู้สอนจะต้องดำเนินการต่อไปนี ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ตัวชี้วัด จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน วัดผลประเมินผล บันทึกหลังสอนเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข จุดบกพร่องต่อไป

ดังนั้นการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ จะต้องเริ่มต้นด้วยการศึกษาค้นคว้า ศึกษา วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สารการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการวัดผลและประเมินผล แล้วจึงเริ่มเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการที่ได้วิเคราะห์ให้ครบถ้วนทุกด้าน

1.4.4 ประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้

ณัฐวุฒิ กิจรุ่งเรือง (2545) กล่าวถึงประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า ช่วยให้การเรียนรู้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน สามารถเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ให้พร้อมก่อนทำการสอนจริง ทำให้ผู้สอนมีความมั่นใจและเชื่อมั่นในการจัดการเรียนรู้ ทำให้ผู้อื่นสอนแทนได้ในกรณีที่มีเหตุจำเป็น เป็นหลักฐานในการพิจารณาผลงานและคุณภาพในการปฏิบัติการสอนและเป็นเครื่องบ่งชี้ความเป็นวิชาชีพของครูผู้สอน

สำลี รักสุทธี (2546) กล่าวถึงประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ช่วยให้กระบวนการจัด วัด อย่างเป็นระบบ รัดกุม ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวเป็นลำดับ ขั้นตอนจากหัวไปท้าย จากง่ายไปยาก เป็นรูปธรรมชัดเจน มองเห็นความเคลื่อนไหวของ

กิจกรรมอย่างสอดคล้องเป็นลูกโซ่สัมพันธ์กันตลอดตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมอย่างมีชีวิตชีวา มีความสุขสนุกสนานกับการเรียน และนักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

สุวิมล สุวรรณจันดี (2554) กล่าวถึงประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า ช่วยให้ผู้สอนมีความมั่นใจในการสอนสามารถจัดเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ อีกทั้งจัดเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังนำไปเสนอเป็นผลงานวิชาการได้

บุญนำ เกษี (2555) กล่าวถึงประโยชน์ของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า ทำให้การดำเนินการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีขั้นตอน เกิดความต่อเนื่องและสอดคล้องกัน มีความชัดเจน ส่งผลให้นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมอย่างมีความสุข สนุกกับการเรียน นักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้สอนมีความพร้อมในเรื่องวัสดุ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ ก่อนทำการสอนจริง ทำให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจและเชื่อมั่นในการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งยังสามารถให้ผู้เรียนสอนแทนได้เมื่อมีเหตุจำเป็น

สรุปได้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีประโยชน์เพราะเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามลำดับขั้นตอนอย่างเป็นระบบไว้ล่วงหน้า เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งมีการเตรียมวัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอน ทำให้เกิดความพร้อมและความมั่นใจเมื่อทำการสอน ผู้เรียนร่วมกิจกรรมได้อย่างเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันตั้งแต่ต้นจนจบเป็นการแสดงถึงประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน และสามารถให้ผู้เรียนสอนแทนหรือนำไปใช้กับผู้เรียนกลุ่มอื่นได้

1.5 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแผนผังความคิด(Mind Mapping)

1.5.1 ความเป็นมาของแผนผังความคิด (Mind Mapping)

บุชาน (Buzan) เป็นชาวอังกฤษ เป็นผู้ได้ริเริ่ม พยายามนำเอาความรู้เรื่องสมองมาปรับใช้กับการเรียนรู้ของเขา โดยพัฒนาจากการจดบันทึกแบบเดิมที่จดบันทึกเป็นตัวอักษร เป็นบรรทัด ๆ เป็นแถว ๆ ใช้ปากกาหรือดินสอสีเดียวมาเป็นการบันทึก ด้วยคำ ภาพ สัญลักษณ์แบบแผ่เป็นรัศมีออกรอบๆ ศูนย์กลางเหมือนกับการแตกแขนงของกิ่งไม้โดยใช้สีเส้นต่อมาเขาก็พบว่าวิธีที่เขาใช้นั้นสามารถนำไปใช้กับกิจกรรมอื่นในชีวิตส่วนตัวและชีวิตการทำงานได้ด้วย เช่น ใช้ในการวางแผน การตัดสินใจ การช่วยจำ การแก้ปัญหา การนำเสนอ การเขียนหนังสือ เป็นต้น ซึ่งโทนี บุชาน ได้เขียนหนังสือ Use Your Head (ใช้หัวคิด) และ Get Ahead (ใช้หัวลุย) ร่วมกับแวนด้า นอร์ธ (Vanda North) และนายธัญญา ผลอนันต์ ผู้แปลเป็นฉบับภาษาไทย ซึ่งเป็นผู้ที่นำแนวคิดวิธีการนำเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทย

1.5.2 ความหมายและความสำคัญของแผนผังความคิด (Mind Mapping)

แผนผังความคิด (Mind Mapping) เป็นวิธีการช่วยบันทึกความคิดเพื่อให้เห็นภาพความคิดที่หลากหลายมุมมองที่กว้างและชัดเจนกว่าการบันทึกที่เราคุ้นเคยโดยยังไม่จัดระบบระเบียบความคิดใด ๆ ทั้งสิ้นเป็นวิธีการที่สอดคล้องกับโครงสร้างการคิดของมนุษย์ที่บางช่วง

สมองจะกระโดดออกนอกทางขณะที่กำลังคิดเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การทำให้สมองได้คิด ได้ทำงานตามธรรมชาติ นั้น มีลักษณะเหมือนต้นไม้ที่แตกกิ่งก้านออกไปเรื่อยๆ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2548) Mind Map คือ การใช้สมองจดบันทึก ถ้าต้องการทำให้สมองโยงโยงใช้ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ก็ควรจัดรูปแบบการบรรจุข้อมูลให้ง่ายที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยการจัดในลักษณะ “จับใส่กล่อง” หรือ “หยอดหลุม” ซึ่งจะเป็นไปตามที่ว่า ถ้าหากสมองทำงาน ขั้นตอนกับคำสำคัญในการเชื่อมโยง และประสานรวมกันแล้ว ความสัมพันธ์ของการจดบันทึกและคำของเราก็ควรได้รับการจัดในรูปแบบเดียวกัน แทนที่จะเป็นแบบ “เส้นตรง” อย่างที่เคยทำกันมา (สมชัยปิ่นงาม, 2548) แผนผังความคิด (Mind Map) เป็นการนำเอาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสมองไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด การเขียนแผนที่ความคิด (MIND MAP) นั้น เกิดจากการใช้ทักษะทั้งหมดของสมองหรือเป็นการทำงานร่วมกันของสมองทั้ง 2 ซีก คือสองซีกซ้ายและซีกขวา ซึ่งสมองซีกซ้ายจะทำหน้าที่ในการวิเคราะห์ คำ ภาษา สัญลักษณ์ ระบบ ลำดับ ความเป็นเหตุผล ตรรกวิทยา ส่วนสมองซีกขวาก็ทำหน้าที่สังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ความงาม ศิลปะ จังหวะ โดยมีแถบเส้นประสาทคอร์ปัสคัลโลซัมเป็นเสมือนสะพานเชื่อม Mind Map คือ เทคนิคการจดบันทึก ที่พัฒนาขึ้นจากความรู้เรื่องสมอง และความทรงจำของมนุษย์ แผนที่ความคิด (Mind Mapping) คือ การนำทฤษฎีเกี่ยวกับสมองไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการคิด วิเคราะห์คำ ภาษา สัญลักษณ์ ระบบ ลำดับ คำวนความเป็นเหตุเป็นผล ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ โดยกระบวนการที่เชื่อมโยงกัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548) แผนที่ความคิด (Mind Mapping) ใช้แสดงการเชื่อมโยงข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ระหว่างความคิดหลัก ความคิดรอง และความคิดย่อยที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน (สุจินต์ พุทธสารสิขณณ์, 2548)

ความสำคัญของแผนผังความคิด (Mind Mapping)

ความสำคัญของการทำ Mind Mapping: ควรให้ความสำคัญ ดังนี้ (อำไพ เกตุสถิตย์, 2548)

1. ประเด็น /ความคิดสำคัญที่อยู่กลางภาพ ควรใช้ภาพที่สื่อความหมาย และชัดเจนสวยงาม เพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจ และสามารถค้นหาได้ง่ายกว่าการใช้ตัวอักษร เมื่อเก็บรวบรวมไว้ด้วยกัน
2. การแตกแขนง ควรจัดลำดับความสำคัญของข้อความในแต่ละกิ่งที่แตกออกจากจุดกึ่งกลาง จากมากไปหาน้อย และถ้ามีความสำคัญในระดับใกล้เคียงกัน จะแตกออกจากจุดเดียวกัน
3. การใช้ถ้อยคำ ใช้ถ้อยคำที่กระชับ ง่าย และสื่อความหมายชัดเจน
4. การผสมผสานเชื่อมโยง ระหว่างข้อความในแต่ละกิ่งย่อย และกิ่งใหญ่เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดที่สอดคล้องกับภาพตรงกลาง
5. เป็นเทคนิคที่เหมาะสมสำหรับคนที่เขียน และเป็นการบริหารสมองทั้ง 2 ซีก

ข้อดีของการเขียนบันทึกแผนผังความคิด (Mind Mapping)

Mind Map หรือแผนผังความคิดนั้น มีข้อดีหลายประการ เมื่อเทียบกับการจดบันทึกแบบเส้นตรง (สำนักงานเลขานุการคณะสหเวชศาสตร์, 2548)

1. ศูนย์กลางหรือความคิดหลักจะถูกกำหนดขึ้นอย่างเด่นชัดกว่าเดิม
2. ความสัมพันธ์ที่สำคัญของแต่ละความคิดเชื่อมโยงให้เห็นอย่างชัดเจน โดยความคิดที่สำคัญกว่าอยู่ใกล้จุดศูนย์กลางมากกว่า ความคิดที่สำคัญน้อยลงไปจะอยู่บริเวณขอบ
3. การเชื่อมโยงระหว่างคำสำคัญจะเห็นได้อย่างชัดเจน เพราะตำแหน่งที่ใกล้กัน และการเชื่อมต่อกัน
4. ผลจาก 3 ประการดังกล่าวข้างต้น ทำให้การฟื้นความจำ และการทบทวน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และรวดเร็วมากขึ้น
5. ธรรมชาติของโครงสร้างดังกล่าวช่วยให้การเพิ่มเติมข้อมูลใหม่ๆ ทำได้ง่ายขึ้น โดยข้อมูลจะไม่กระจัดกระจาย หรือต้องอัดใส่เข้าไป
6. Mind Map แต่ละแผ่นจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไป ช่วยฟื้นความจำง่ายขึ้น

กฎของแผนผังความคิด (Mind Mapping)

กฎของแผนผังความคิด (Mind Mapping) ประกอบด้วย (สำนักงานเลขานุการคณะสหเวชศาสตร์, 2548)

1. เริ่มด้วยภาพสีตรงกึ่งกลางหน้ากระดาษ ภาพๆ เดียวมีค่ากว่าคำพันคำ ชำ้ยังช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และเพิ่มความจำมากขึ้นด้วย
2. ใช้ภาพให้มากที่สุด ใน MIND MAP ของคุณตรงไหนที่ใช้ภาพได้ให้ใช้ก่อนคำสำคัญ(Key Word) หรือรหัส เป็นการช่วยการทำงานของสมอง ดึงดูดสายตาและช่วยจำ
3. ควรเขียนคำสำคัญบรรจงตัวใหญ่ ๆ เป็นภาษาอังกฤษให้ชัดตัวพิมพ์ใหญ่ เพื่อที่ว่าย้อนกลับมาอ่านใหม่จะให้ภาพที่ชัดเจน สะดุดตาอ่านง่าย และก่อผลกระทบต่อความคิดมากกว่าการใช้เวลาเพิ่มอีกเล็กน้อยในการเขียนตัวใหญ่ อ่านง่าย ชัดเจน จะช่วยให้เราสามารถประหยัดเวลาได้ เมื่อย้อนกลับมาอ่านใหม่อีกครั้ง
4. เขียนคำสำคัญเหนือเส้นและแต่ละเส้นต้องเชื่อมต่อกับเส้นอื่นๆ เพื่อให้ MIND MAP มีโครงสร้างพื้นฐานรองรับ
5. คำสำคัญ ควรจะมีลักษณะเป็น "หน่วย" โดยคำสำคัญ 1 คำต่อเส้น 1 เส้น คำละเส้นเพราะจะช่วยให้แต่ละคำเชื่อมโยงกับคำอื่น ๆ ได้อย่างอิสระเปิดทางให้ MIND MAP คล่องตัวและยืดหยุ่นมากขึ้น
6. ระบายสีให้ทั่ว MIND MAP เพราะสีช่วยยกระดับความจำ เพลินตา กระตุ้นสมองซีกขวา

7. เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ควรปล่อยให้หวัคิดมีอิสระมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ อย่ามัวคิดว่า จะเขียนลงตรงไหนดีหรือว่าจะใส่หรือไม่ใส่อะไรลงไปเพราะลัวนแต่จะทำให้งานล่าช้าอย่างน่าเสียดาย

หลักการสร้างแผนผังความคิด (Mind Mapping)

หลักสำคัญของ Mind Mapping จะเริ่มต้นจากการเขียนหัวเรื่องหรือแกนของเรื่องที่จะเป็นจุดศูนย์กลางความคิดทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง โดยมีเส้นเชื่อมโยงความคิดตรง และแตกกิ่งก้านออกไปจากศูนย์กลาง คล้ายกับที่สมองทำงาน ซึ่งมีขั้นตอนการทำ ดังนี้ (ชนิดา บุญชโรชิตกุล, 2547)

1. Paper: หากกระดาษที่มีพื้นที่ว่าง ตั้งกระดาษตามแนวนอน และเริ่มการเขียน Mind Mapping ด้วยหัวเรื่องที่กึ่งกลางหน้ากระดาษ
2. Use: ใช้รูปภาพ สี และคำ ในการช่วยสื่อความหมายของแกนเรื่องและความคิดตรง
3. Lines: ใช้เส้นช่วยเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างแกนของเรื่องที่จะเป็นศูนย์กลางความคิดทุกอย่างกับความคิดตรงที่เกี่ยวข้อง
4. Style: รูปแบบการนำเสนอสามารถกำหนดได้ตามต้องการ
5. Structure: โครงสร้างมีหลายรูปแบบ เช่น มีโครงสร้างอย่างชัดเจน โดยจัดตามลำดับความสำคัญหรือเสนอแบบความสัมพันธ์ของข้อมูล เป็นต้น

ตัวอย่างการใช้งาน แผนผังความคิด (Mind Mapping)

ธรรมชาติของ Mind Map นั้นเชื่อมโยงอย่างแนบแน่น กับการทำงานของหวัคิดและยังสามารถนำไปใช้กับแทบทุกกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องกับความคิด การฟื้นความจำ การวางแผนหรือการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ตัวอย่างการใช้งานแผนที่ความคิดมีดังนี้ (โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย, 2548)

สรุปได้ว่าแผนผังความคิด (Mind Mapping) เป็นเครื่องมือสำคัญที่ครูผู้สอนนิยมใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่วนใหญ่ใช้ในการระดมสมองขณะทำกิจกรรมกลุ่มของผู้เรียน และในการสรุปบทเรียนทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล เนื่องจากเกิดความสนุกสนานแก่ผู้เรียนในการเขียนสิ่งที่ตนเรียนรู้หรืออย่างอิสระ มีการจัดกลุ่มและเรียงลำดับความสำคัญผ่านเส้นแขนงต่าง ๆ จากจุดกึ่งกลางเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างความคิดรวบยอดย่อย ๆ และความคิดรวมทั้งหมดในกระดาษเพียงแผ่นเดียวนอกจากนี้ Mind Mapping ยังสามารถนำมาใช้ในการวางแผนงาน ทั้งของครู และการทำโครงงานของนักเรียน หรือการเตรียมงาน เช่น การเตรียมการสอนของครู การวางแผนเพื่อเขียนเรียงความของนักเรียน เอกสารฉบับนี้จึงขอแนะนำเทคนิคการทำ Mind Mapping ในการจับประเด็น / หัวข้อย่อยต่าง ๆ โดยการทดลองทำในแผ่นแรกให้ครอบคลุมทั้งหมดก่อน แล้วจึงนำมาจัดระเบียบความคิดใหม่ในแผนที่ 2 ซึ่งจะทำให้ Mind Mapping ที่ได้มีความกระชับ น่าสนใจ และครอบคลุมตรงตามหัวข้อหลักที่นำเสนอ

สุปรียา ตันสกุล (2540) ได้ให้ความหมายว่า แผนภูมิกราฟิกเป็นสิ่งที่แสดงออกเป็น ภาพองค์ประกอบสำคัญของเนื้อหา เป็นรูปแบบความคิดที่ผู้สอนและผู้เรียนสร้างขึ้นเพื่อแสดง ความคิดออกมาเป็นรูปธรรม

ทศนา เขมมณี (2545) ได้อธิบายความหมายของแผนภูมิกราฟิกว่าเป็นแผนผัง ความคิดประกอบไปด้วยความคิดหรือข้อมูลสำคัญๆ ที่เชื่อมโยงกันอยู่ในรูปแบบต่างๆ เป็น เทคนิคที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่างๆ จำนวนมาก เพื่อช่วยให้เกิด ความเข้าใจเนื้อหาสาระนั้นได้ง่ายขึ้น เร็วขึ้นและจดจำได้นาน สาระหรือข้อมูลต่างๆ ที่ผู้เรียน ประมวลมานั้นอยู่ในลักษณะที่กระจัดกระจาย ดังนั้น ผังกราฟิก

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2544) ได้ให้ความหมายของแผนภูมิกราฟิกไว้ว่า แผนภูมิ กราฟิก คือ แบบของการสื่อสารเพื่อให้นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมอย่างเป็นระบบ มี ความเข้าใจง่าย กระชับ กะทัดรัด ชัดเจน แผนภูมิกราฟิก ได้มาจากการนำข้อมูลดิบหรือความรู้ จากแหล่งต่าง ๆ มาจัดกระทำข้อมูลต้องใช้ทักษะการคิด เช่น การสังเกต การเปรียบเทียบ การ แยกแยะ การจัดประเภท การเรียงลำดับ การใช้ตัวเลข เช่น ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ยและการสรุป เป็นต้น จากนั้นจึงมีการเลือกแบบแผนภูมิกราฟิกเพื่อนำเสนอข้อมูลที่จัดกระทำแล้วตาม เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ผู้นำเสนอต้องการ

จากความหมายของแผนภูมิกราฟิกที่นักการศึกษาหลายท่านได้อธิบายไว้ สรุปได้ว่า แผนภูมิกราฟิก หมายถึง รูปแบบของการสื่อสาร โดยการนำเอาข้อมูลที่ได้มาจัดกระทำใน รูปแบบต่างๆ ที่ต้องผ่านกระบวนการคิด โดยการเชื่อมโยงความรู้เดิมและสร้างความหมาย ความเข้าใจเนื้อหาสาระหรือข้อมูล ซึ่งจะทำให้เกิดการจดจำในสิ่งที่เรียนรู้ได้นาน แล้วเลือก แผนภูมิกราฟิกเพื่อใช้ในการนำเสนอ โดยเลือกให้เหมาะกับวัตถุประสงค์ของผู้นำเสนอ

ประเภทของแผนผังกราฟิก

แผนผังกราฟิกแต่ละรูปแบบมีวัตถุประสงค์ของการนำเสนอข้อมูลความรู้แตกต่างกัน ไปและการใช้แผนผังกราฟิกเพื่อนำเสนอข้อความรู้ที่ได้จัดกระทำแล้วนั้นจะต้องเลือกตาม เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ผู้นำเสนอต้องการจะเสนอข้อมูลเหล่านั้น ได้เสนอแผนผังกราฟิก ประเภทต่างๆ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2548)

1. ผังมโนทัศน์ (Concept Map)

เป็นแผนภาพที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ (Concept) ต่างๆ ที่ เกี่ยวข้องกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างมีลำดับขั้น เพื่อแสดงให้เห็นการจัดมโนทัศน์ของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของเรื่องนั้น ซึ่งอาจมีทิศทางเดียวกันหรือมากกว่า

2. ผังความคิด (Mind Map หรือ Mind Mapping)

ผังความคิดรูปแบบนี้ใช้แสดงการเชื่อมโยงข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ระหว่างความคิดหลัก ความคิดรอง และความคิดย่อยที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

3. ผังแบบขั้นบันได (Time Ladder Map)

ผังรูปแบบนี้ใช้ความสัมพันธ์ของข้อมูลที่มีลักษณะแสดงลำดับเวลา กระบวนการหรือขั้นตอนลำดับอย่างง่าย ๆ หรืออาจเรียกว่า ผังลำดับขั้นตอน (A Sequential Map)

4. ผังวงจรหรือผังวัฏจักร (Cycle Map)

ผังรูปแบบนี้ใช้แสดงข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างเหตุการณ์กับระยะเวลา ที่มีการเรียงลำดับการเคลื่อนไหวของข้อมูล ลักษณะเป็นวงจรที่ไม่แสดงจุดเริ่มต้น และจุดสิ้นสุดที่แน่นอน

5. ผังแสดงความสัมพันธ์ (Matrix Diagram)

ผังรูปแบบนี้ใช้แสดงข้อมูลที่เน้นถึงชนิดและความสัมพันธ์ที่สำคัญ ซึ่งกำหนดไว้เป็นแนวตั้งและแนวนอน ได้แก่ การเปรียบเทียบความคล้ายคลึงหรือความแตกต่าง หรือให้เห็นแนวโน้มหรือความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ต่าง ๆ อาจมีผลกระทบต่อกันและกัน

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียวร์ ยินดีสุข (2548) ได้เสนอแผนผังกราฟิกประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. ผังกราฟิกเสนอเป็นขั้นตอน หรือเรียงลำดับเหตุการณ์ (Sequence Organizers)
2. ผังกราฟิกเสนอเป็นเส้นตรง (Line Graphic)
3. ผังกราฟิกเสนอเป็นภาพการ์ตูน หรือแผ่นรูปภาพ (Cartoon & Picture Strip)
4. ผังกราฟิกเสนอลำดับขั้น (Step Chart)
5. ผังกราฟิกเสนอมนทัศน์หรือประมวลความรู้ที่ได้จากการพัฒนา (Concept Development Organizers)
6. ผังกราฟิกเสนอการเปรียบเทียบสิ่งเหมือนและสิ่งแตกต่าง (Compare/contrast Organizers)
7. ผังกราฟิกเสนอการประเมิน (Evaluation Organizers)
8. ผังกราฟิกเสนอการจัดประเภทและจำแนกประเภท (Classify Organizers)
9. ผังกราฟิกเสนอความสัมพันธ์ (Relational Organizers)

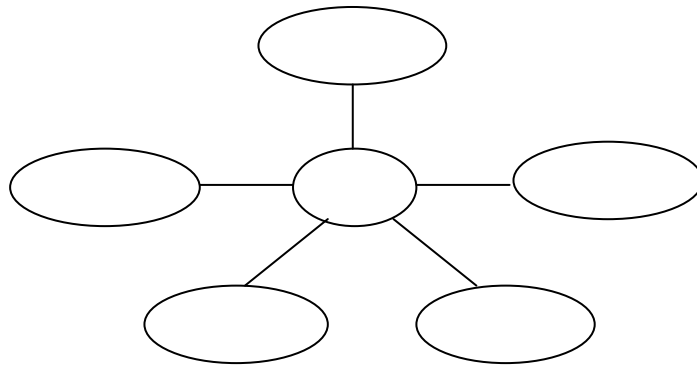
ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2553) ได้เสนอแผนผังกราฟิกประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. แสดงความคิดรวบยอดของข้อมูลหรือสาระสำคัญของข้อมูล เช่น ผังความคิด โดยใช้ภาพผังมโนทัศน์ (Concept Map) เป็นต้น
2. แสดงเปรียบเทียบข้อมูล เช่น เวนน์ไดอะแกรม (Venn Diagram) ผังทีชาร์จ (T-Chart) แผนภูมิแท่ง แผนภูมิตาราง เป็นต้น
3. แผนภูมิความคิดหรือผังกราฟิกที่แสดงข้อมูลเป็นเหตุเป็นผลกัน เช่น ผังก้างปลา (Fishbone Map) ผังใยแมงมุม (Spider Web) เป็นต้น

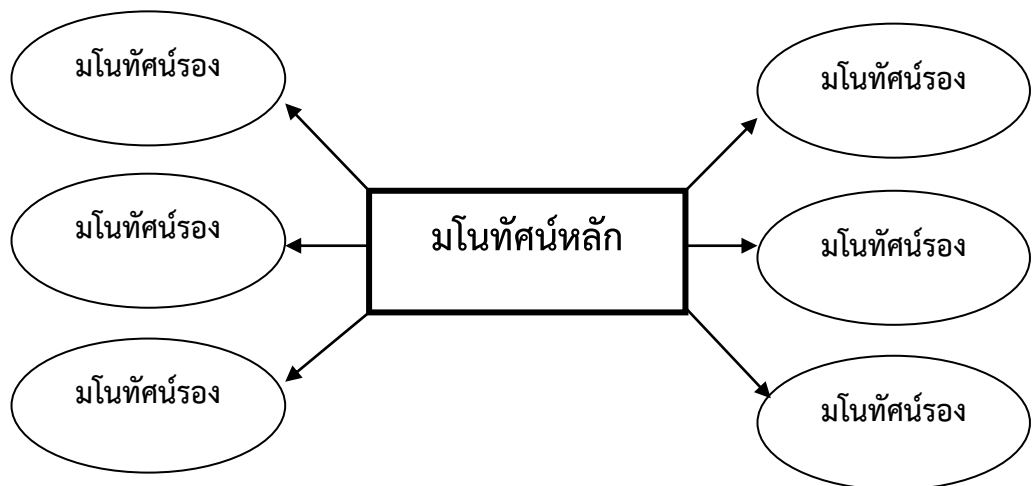
4. แสดงการเรียงลำดับข้อมูล หรือขั้นตอนต่าง ๆ เช่น ผังลำดับขั้นตอน (A Sequential Map) ผังมองต่างมุม (Thinking at Right Angles) แผนภูมิเป้าหมาย (Target) เป็นต้น

จากการศึกษาการจำแนกประเภทของแผนผังกราฟิกสรุปได้ว่า ผังกราฟิกจำแนกเป็นประเภทได้ ดังนี้

1. แผนผังกราฟิกที่มีวัตถุประสงค์ของการนำเสนอข้อมูลที่เป็นความคิดรวบยอด สรุปประเด็นและรายละเอียดที่เชื่อมโยงกัน แสดงความสัมพันธ์ของสาระหรือความคิด โดยใช้สี เครื่องหมาย รูปเรขาคณิต และภาพแสดงความหมายและความเชื่อมโยงของความคิด เช่น ผังความคิด (Mind map) ผังมโนทัศน์ (Concept map)

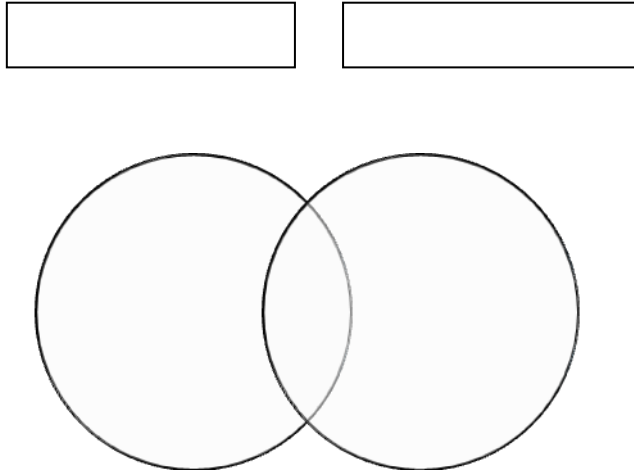
ภาพ 1 ผังความคิด (Mind map)

ภาพ 2 ผังมโนทัศน์ (Concept Map)

2. แผนผังกราฟิกที่มีวัตถุประสงค์ของการนำเสนอข้อมูลที่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน เพื่อเป็นการเปรียบเทียบคุณลักษณะของข้อมูล เช่น เวนน์ไดอะแกรม (Venn Diagram) ทีชาร์จ (T-Chart) แผนภูมิ และตารางเปรียบเทียบ (Comparison Matrix)

2.1 เวนน์ไดอะแกรม

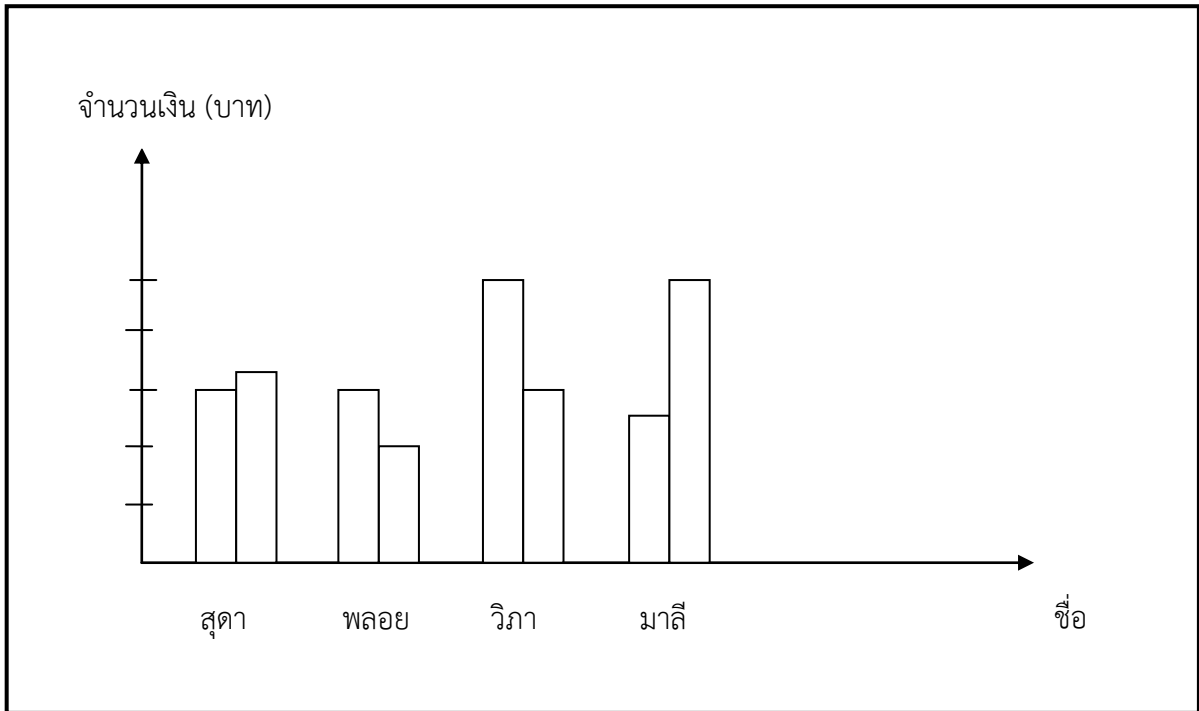
ภาพ 3 เวนน์ไดอะแกรม (Venn Diagram)

2.2 ทีชาร์จ (T-Chart)

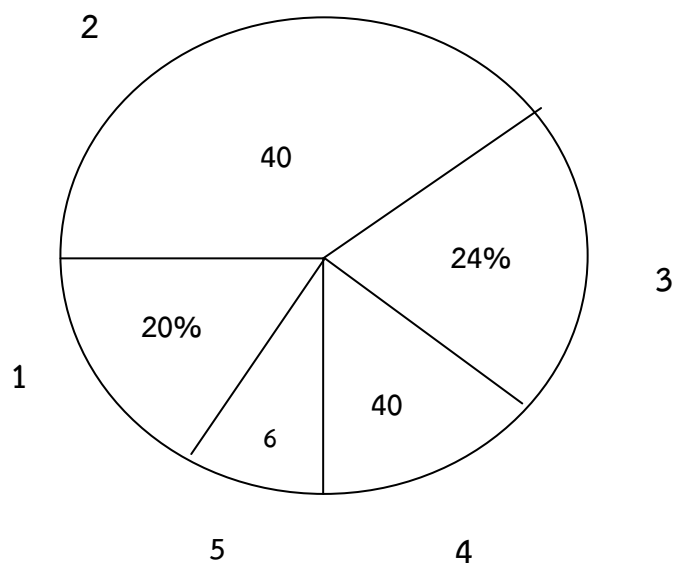
Like	Don't like

ภาพ 4 ทีชาร์จ (T-Chart)

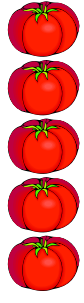

2.3 แผนภูมิ

ภาพ 5 แผนภูมิแท่ง

ภาพ 6 แผนภูมिवงกลม

				
Tomato	Pumpkin	Garlic	Sweet pepper	Kale

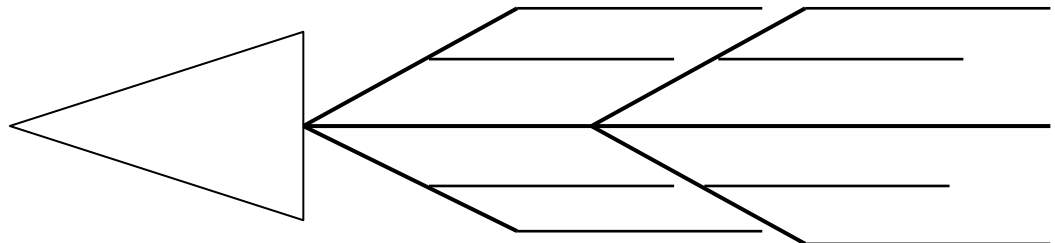
ภาพ 7 แผนภูมิรูปภาพ

2.4 ตารางเปรียบเทียบ (Comparison Matrix)

Similar	Different

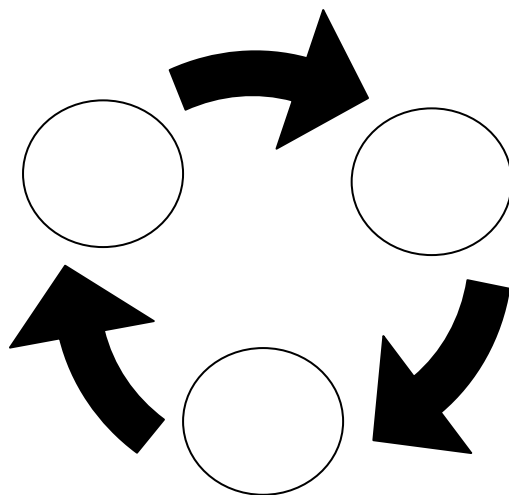
ภาพ 8 ตารางเปรียบเทียบ

3. ผังกราฟิกที่มีวัตถุประสงค์ของการนำเสนอข้อมูลที่เป็นเหตุเป็นผล เช่น ผังก้างปลา (Fish Bon)

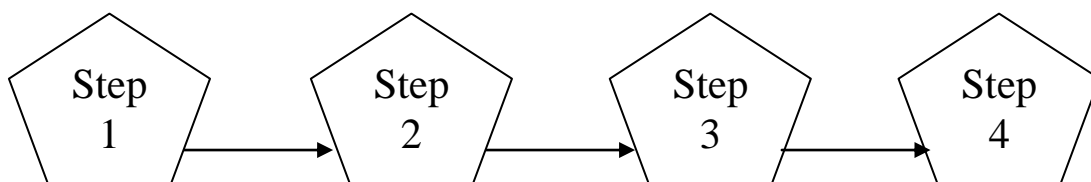

ภาพ 9 ผังก้างปลา (Fish Bon)

4. ผังกราฟิกที่วัตถุประสงค์ของการนำเสนอข้อมูลที่มีการลำดับเหตุการณ์ หรือ ขั้นตอน เช่น ผังวัฏจักร (Cyclical Map) ผังเรียงลำดับ (Sequence Organizers)

ภาพ 10 ผังวัฏจักร (Cyclical Map)

ภาพประกอบ 11 ผังเรียงลำดับ (Sequence Organizers)

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับแผนผังกราฟิก

นักวิชาการได้กล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผังกราฟิกไว้ดังนี้ คือ

จี้รรรณ ไตรโสรัจ (2549) ได้กล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผังกราฟิกที่ให้ประโยชน์ต่อการเรียนการสอนไว้ว่า การนำแผนผังกราฟิกมาใช้ในการเรียนการสอน มีรากฐานและพัฒนามาจากทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning) ของ เดวิด ออซูเบล ซึ่งเชื่อว่า การเรียนรู้จะมีความหมายแก่ผู้เรียน หากการเรียนรู้นั้นสามารถ เชื่อมโยงกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่รู้มาก่อน

ออซูเบลได้เสนอแนะเกี่ยวกับ Advance Organizer เป็นเทคนิคที่ช่วยให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ที่มีความหมายจากการสอนหรือบรรยายของครู โดยการสร้างความเชื่อมโยง

ระหว่างความรู้ที่มีมาก่อนกับข้อมูลใหม่ หรือความคิดรวบยอดใหม่ ที่จะต้องเรียน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายที่ไม่ต้องท่องจำ หลักการทั่วไปที่นำมาใช้ คือ

1. การจัด เรียบเรียง ข้อมูลข่าวสารที่ต้องการให้เรียนรู้ ออกเป็นหมวดหมู่
2. นำเสนอกรอบ หลักการกว้าง ๆ ก่อนที่จะให้เรียนรู้ในเรื่องใหม่
3. แบ่งบทเรียนเป็นหัวข้อที่สำคัญ และบอกให้ทราบเกี่ยวกับหัวข้อสำคัญ

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบลสรุปได้ว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายหากนำไปใช้กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน กิจกรรมที่ครูจัดให้นักเรียนต้องเป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้เชื่อมโยงความคิด จัดลำดับความคิด มีการสรุปความคิดรวบยอดความรู้ที่ได้เรียน ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้สติปัญญาและเหตุผลเพื่อเป็นแรงผลักดันให้เกิดการจดจำความรู้ที่ได้เรียนได้เป็นระยะเวลานาน และสามารถเรียกข้อมูลที่จดจำมาใช้ได้ในอนาคต

4. ประโยชน์ของผังกราฟิก

การให้ผู้เรียนใช้ผังกราฟิกนำเสนอผลการเรียนรู้ที่ได้รับจากการจัดประสบการณ์ของครูทำให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนดังที่ พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข (2548) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการให้ผู้เรียนใช้ผังกราฟิกว่า

1. เป็นการพัฒนาการคิดในระดับสูง
2. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสิ่งที่เรียน
3. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถจำได้เป็นความจำแบบถาวร
4. ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาปัญญาอย่างหลากหลาย (Multiple Intelligences) เช่น
 - 4.1 ปัญญาด้านภาษา (Verbal Intelligence)
 - 4.2 ปัญญาด้านความคิดและคณิตศาสตร์ (Logical/Mathematical

Intelligence)

4.3 ปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ (Isual/Spatial Intelligence)

นอกจากนี้ รูปทออง กวางสวัสดิ์ (ม.ป.ป.: 5) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการให้ผู้เรียนใช้แผนผังกราฟิก

1. นักเรียนได้ใช้ข้อมูลที่หลากหลายจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายอย่างมีประสิทธิภาพ
2. นักเรียนเกิดความคิดแบบไม่เป็นเส้นตรง
3. นักเรียนสามารถแยกส่วนต่างๆ ของสิ่งที่เข้าใจยากให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น

จากการศึกษาประโยชน์ของแผนผังกราฟิกสรุปได้ว่า ผังกราฟิกเป็นเทคนิคการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้แยกส่วนประกอบต่างๆ ของข้อมูลที่เกิดจากการเรียนรู้ พัฒนาการระบวงารคิดเพื่อให้เกิดความคล่องทางการคิด สามารถจัดระบบของข้อมูลที่ได้รับจากการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระเบียบง่ายต่อการจดจำในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้

แผนผังกราฟิก 7 ชนิด ได้แก่ ใช้แผนผังตาราง แผนผังเวรน์ แผนผังวงกลม แผนผังใยแมงมุม แผนผังโน้ตบุ๊ก แผนผังรูปภาพ และแผนผังก้างปลา แผนผังกราฟิกแต่ละชนิดมีลักษณะเฉพาะในการนำเสนอข้อมูลที่แตกต่างกัน เมื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย อีกทั้งลักษณะเฉพาะของแผนผังกราฟิกแต่ละชนิดยังเป็นปัจจัยที่ช่วยให้นักเรียนจดจำเรื่องราวที่ผ่านได้ง่ายและแม่นยำยิ่งขึ้น

4. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ผังกราฟิก

ทิตนา แชมมณี (2551) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม และสร้างความหมายและความเข้าใจในเนื้อหาสาระหรือข้อมูลที่เรียนรู้ และจัดระเบียบข้อมูลที่เรียนรู้ด้วยผังกราฟิก ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจแก่การจดจำ

ณัฐวุฒิ กิจรุ่งเรือง และคณะ (2545) เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระได้ง่ายขึ้น และช่วยให้ผู้เรียนสามารถจัดระบบโครงสร้างของความรู้ที่เรียน ทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ของความคิดรวบยอดของเนื้อหาสาระได้ดีขึ้น

5. กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ

รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ผังกราฟิก มีหลายรูปแบบ ในที่นี้จะนำเสนอไว้ 2 รูปแบบ ดังนี้

5.1 รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ผังกราฟิกของ โจนส์และคณะ (ทิตนา แชมมณี, 2551; อ้างอิงมาจาก Jones and others, 1989) ประกอบด้วยขั้นตอน การเรียนการสอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอนด้วยกันดังนี้

- 5.1.1 ผู้สอนเสนอตัวอย่างการจัดข้อมูลด้วยผังกราฟิกที่เหมาะสมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์
- 5.1.2 ผู้สอนแสดงวิธีการสร้างผังกราฟิก
- 5.1.3 ผู้สอนชี้แจงเหตุผลของการใช้ผังกราฟิกนั้นและอธิบายวิธีการใช้
- 5.1.4 ผู้เรียนฝึกการสร้างและใช้ผังกราฟิกในการทำความเข้าใจเนื้อหาเป็นรายบุคคล

5.1.5 ผู้เรียนเข้ากลุ่มและนำเสนอผังกราฟิกของตนเองแลกเปลี่ยนกัน

5.2 รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ผังกราฟิกของคลาร์ก (ทิตนา แชมมณี, 2551; อ้างอิงมาจาก Clark, 1991) ประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนการสอนที่สำคัญๆ ดังนี้

5.2.1 ชั้นก่อนสอน

5.2.1.1 ผู้สอนพิจารณาลักษณะของเนื้อหาที่จะสอนสาระนั้นและวัตถุประสงค์ของการสอนเนื้อหาสาระนั้น

5.2.1.2 ผู้สอนพิจารณาและคิดหาผังกราฟิก หรือวิธีหรือระบบในการจัดระเบียบเนื้อหาสาระนั้นๆ

ที่สุด

1.2.1.3 ผู้สอนเลือกผังกราฟิก หรือวิธีการจัดระเบียบเนื้อหาที่เหมาะสม

กราฟิก

1.2.1.4 ผู้สอนคาดคะเนปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นแก่ผู้เรียนในการใช้ผัง

5.2.2 ชั้นสอน

5.2.2.1 ผู้สอนเสนอผังกราฟิกที่เหมาะสมกับลักษณะของเนื้อหาสาระแก่ผู้เรียน

5.2.2.2 ผู้เรียนทำความเข้าใจเนื้อหาสาระและนำเนื้อหาสาระใส่ลงในผังกราฟิกตามความเข้าใจของตน

5.2.2.3 ผู้สอนซักถาม แก้ไขความเข้าใจผิดของผู้เรียนหรือขยายความเพิ่มเติม

5.2.2.4 ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดเพิ่มเติม โดยนำเสนอปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา แล้วให้ผู้เรียนใช้ผังกราฟิกเป็นกรอบในการคิดแก้ปัญหา

5.2.2.5 ผู้สอนให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียน

6. เทคนิคการใช้ผังกราฟิก (Graphic Organizer)

ทิตนา แชมมณี (2551) เสนอว่าผังกราฟิก เป็นแผนผังทางความคิดซึ่งประกอบไปด้วยความคิดหรือข้อมูลสำคัญๆ ที่เชื่อมโยงกันอยู่ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งทำให้เห็นโครงสร้างของความรู้หรือเนื้อหาสาระนั้นๆ การใช้ผังกราฟิกเป็นเทคนิคที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่างๆ จำนวนมาก เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระนั้นได้ง่ายขึ้นเร็วขึ้น และจดจำได้นาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเนื้อหาสาระหรือข้อมูลต่างๆ ที่ผู้เรียนประมวลมานั้นอยู่ในลักษณะกระจัดกระจาย ผังกราฟิกเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนจัดข้อมูลเหล่านั้นให้เป็นระเบียบอยู่ในรูปแบบที่อธิบายให้เข้าใจและจดจำได้ง่าย การใช้ผังกราฟิกเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ 4 ประการด้วยกันคือ

6.1 การแยกแยะข้อมูลเพื่อให้เห็นองค์ประกอบหลักที่เชื่อมโยงกันอยู่อย่างชัดเจน สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มนทัศน์ได้ง่ายขึ้น

6.2 หากสมองมีการจัดโครงสร้างความรู้ไว้อย่างเป็นระบบระเบียบ จะช่วยเรียกความรู้เดิมที่อยู่ในโครงสร้างทางปัญญาออกมาใช้เชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ได้ง่ายขึ้น

6.3 ผังกราฟิกที่แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบหลักของเรื่อง มีลักษณะเป็นภาพ ซึ่งง่ายต่อการที่สมองจะจดจำมากกว่าข้อความที่ติดต่อกันยืดยาว

6.4 การใช้ผังกราฟิก ซึ่งมีลักษณะเป็นทั้งภาพและข้อความ สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างตื่นตัว (Active Learning) เนื่องจากผู้เรียนจะต้องมีทั้งการฟัง พูด อ่าน เขียน คิด จึงจะสามารถจัดทำผังกราฟิกออกมาได้ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย

จากผลการวิจัยดังกล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า การใช้แผนผังความคิดในการจัดการเรียนการสอนนั้นมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ผลการวิจัยส่วนใหญ่พบว่า แผนผังความคิดหรือแผนผังกราฟิก เป็นเทคนิคการสอนอีกเทคนิคหนึ่งที่น่าสนใจนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมทางการอ่านเพื่อความเข้าใจ ทั้งนี้เนื่องจากแผนผังกราฟิกทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความคิด สามารถจัดระเบียบความรู้ได้อย่างเป็นระบบ เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น อีกทั้งยังทำให้นักเรียนสามารถเรียงลำดับเหตุการณ์และยังจดจำเนื้อหาได้นานขึ้น

1.6 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสิ่งพิมพ์

1.6.1 ความหมายและความสำคัญของสิ่งพิมพ์

ความหมายของสิ่งพิมพ์

มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์ในลักษณะคล้าย ๆ กัน ดังนี้

การอ่านจากสิ่งพิมพ์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) 1. การอ่านจากหนังสือตำราทางวิชาการ สารคดีทางวิชาการ การวิจัย ประเภทต่าง ๆ หรือการอ่านผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อ่านอย่างหลากหลาย เป็นการอ่านเพื่อความรู้ เพราะความรู้ในวิชาหนึ่ง อาจนำไปช่วยเสริมในอีกวิชาหนึ่งได้ 2. การอ่านจากหนังสือประเภทสารคดีท่องเที่ยว นวนิยาย เรื่องสั้น เรื่องแปล การ์ตูน บทประพันธ์ บทเพลง ถือเป็นอ่านเพื่อความบันเทิง 3. การอ่านหนังสือประเภทบทความ บทความข่าว รายงานการประชุม อ่านเพื่อทราบข่าวสารความคิด 4. ทางแต่ละครั้งได้แก่การอ่านที่ไม่ได้เจาะจง แต่เป็นการอ่านในเรื่อง ที่ตนสนใจ หรืออยากรู้เช่น การอ่านประกาศต่าง ๆ การอ่านโฆษณา แผ่นพับ ประชาสัมพันธ์สลากยา ข่าวสังคม ข่าวบันเทิง ข่าวกีฬา อ่านเพื่อจุดประสงค์เฉพาะ การอ่านประเภทนี้มักใช้เวลาไม่นาน ส่วนใหญ่เป็นการอ่านเพื่อให้ได้ ความรู้และนำไปใช้ หรือนำไปเป็นหัวข้อสนทนา เชื่อมโยงการอ่าน สู่การวิเคราะห์ และคิดวิเคราะห์ บางครั้งก็อ่านเพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

กรมวิชาการ (2546) ได้อธิบายการอ่านเพื่อความเข้าใจว่าเป็นการทดสอบการรับรู้ข้อมูล จากหนังสือพิมพ์ วารสาร ประกาศโฆษณา ตารางรถไฟ จดหมาย กิจกรรมการทดสอบการอ่านจำแนกได้ดังนี้

1. กิจกรรมที่เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เข้าทดสอบได้อ่านข้อความที่มีความยาวตามความเหมาะสมที่เป็นงานเขียนประเภทต่าง ๆ เช่น บทความจากหนังสือพิมพ์และวารสาร รายงานต่าง ๆ ข่าว สภาพดินฟ้าอากาศ คำอธิบาย วิธีการจากแผ่นพับ คำบรรยายสถานที่ ประเพณี บุคคล บทคัดจากหนังสือวิชาการ กราฟ ตาราง แผนภูมิ แผนภาพ ฯลฯ
2. กิจกรรมที่สนองตอบผู้เข้าสอบจะต้องใช้ความสามารถทางภาษา ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการใช้ศัพท์ สำนวนและไวยากรณ์ โดยกลวิธีในการหาความหมายจากการใช้บริบททาง

ภาษา ซึ่งมีหลากหลายวิธี เช่นด้วยการโยงลูกศร ลากเส้น ชีตเส้นใต้ จับคู่ หรือเติมคำ ข้อความ ให้ถูกต้องและเหมาะสม ได้ใจความ ฯลฯ

เอเบอร์โซลด์ และฟิลด์ (Aebersold ; & Field, 1997) ได้ให้ความหมายของสิ่งพิมพ์ คล้ายกับนักการศึกษาท่านต่าง ๆ ที่กล่าวไว้ข้างต้น คือเอกสารการสอนใด ๆ ที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ ที่พบในชีวิตประจำวัน และมีได้ผลิตขึ้นมาเพื่อใช้ในการเรียนการสอนภาษาโดยตรง แต่เป็น เอกสารที่สร้างขึ้นมาสื่อความหมาย โดยใช้ภาษาตามสถานการณ์ที่เป็นจริง และไม่ได้มีการ ปรับเนื้อหาหรือแก้ไขใด ๆ ก่อนการนำมาใช้ในการเรียนการสอน ตัวอย่าง เช่น ตาราง แบบฟอร์ม แผ่นปลิว ประกาศ ฉลากยาเป็นต้น ดังที่เดย์และแบมฟอร์ด (Day; & Bamford, 1998) กล่าวว่า ข้อความใด ๆ ก็ตามที่เขียนขึ้นโดยเจ้าของภาษาและเพื่อเจ้าของภาษาอ่าน และ มีได้เขียนขึ้นโดยมีจุดประสงค์เพื่อการสอนภาษาโดยเฉพาะถือเป็นสิ่งพิมพ์

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า สิ่งพิมพ์ หมายถึง เอกสารทุกชนิดที่มีได้สร้างขึ้น มาเพื่อใช้ในการเรียนการสอนภาษาโดยเฉพาะ แต่เป็นเอกสารที่ผลิตขึ้นเพื่อให้ข้อมูล หรือข่าวสาร ทั่ว ๆ ไปโดยมีจุดประสงค์เพื่อสื่อความหมายในชีวิตประจำวันโดยเจ้าของภาษา

ความสำคัญและประโยชน์ของสิ่งพิมพ์

ในการเรียนการสอนสำหรับการอ่านภาษาอังกฤษนั้น การใช้สิ่งพิมพ์มาใช้ในการ เรียนการสอนเป็นวิธีการที่มีประโยชน์และกระตุ้นความสนใจต่อการเรียนการสอนอ่าน ภาษาอังกฤษ เพราะเป็นการเชื่อมโยงความรู้ในชั้นเรียนกับชีวิตประจำวันให้ผู้เรียนเห็นตัวอย่าง ของภาษาที่ใช้ในสถานการณ์จริง ดังมีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญและ ประโยชน์ไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

นฤมล พงศโรจน์ (2547) ได้กล่าวถึงข้อดีในการนำสิ่งพิมพ์มาใช้ในการเรียนการ สอนอ่าน คือ

1. ตำราที่ใช้ในการสอนภาษาอังกฤษ โดยทั่วไปมักเลือกใช้ภาษาที่ทำให้เข้าใจง่าย ซึ่งการทำให้ง่ายกลับมาข้อเสีย กล่าวคือ ในชีวิตจริงคนเรามักพูดหรือเขียนข้อความหมายเดิม อ้างถึงสิ่งที่กล่าวมาแล้ววนกลับไปทีเดิม หรือมักมีเรื่องบ่งบอกต่าง ๆ การเอาข้อเขียนนั้นมาทำ ให้ง่ายด้วยเจตนาที่ดีกลับทำให้ข้อความนั้นยากต่อการเข้าใจ เพราะผู้เรียนขาดเครื่องช่วยในการ เดาความหมาย

2. การฝึกให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับบทอ่านที่พบในชีวิตจริงเสียแต่เนิ่น ๆ กลับมีผลดีและ ไม่ใช่เรื่องยากเกินไป ทั้งนี้เพราะความยากง่ายที่ผู้เรียนจะพบเวลาอ่านนั้น มักขึ้นกับลักษณะ และกิจกรรมการอ่านเสียเป็นส่วนใหญ่ ถ้ากิจกรรมนั้นไม่ได้ยากเกินไปอยู่ในวิสัยที่ผู้เรียน พอที่จะทำได้ เช่น อาศัยเฉพาะความเข้าใจกว้าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องกิจกรรม ดังนั้นเราจึงควรเลือก “จัดกิจกรรม” ให้เหมาะสมกับผู้เรียนมากกว่าที่จะเลือก “ดัดแปลง” ภาษาในบทอ่าน

ดังนั้น การนำสิ่งพิมพ์ที่พบในชีวิตประจำวันมาใช้ในการเรียนการสอนอ่านนั้น มี ประโยชน์หลายด้าน เป็นการให้ประสบการณ์ในชีวิตจริงแก่ผู้เรียน อันจะนำไปสู่เป้าหมายที่

แท้จริงของการสอนภาษา คือช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางด้านความเข้าใจในการอ่านดีขึ้น นอกจากนั้นยังเป็นสิ่งกระตุ้นและแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ที่ดี จากแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญในการเรียนการสอนภาษาหลาย ๆ ท่าน ที่กล่าวมา จะเป็นการใช้สิ่งพิมพ์มีประโยชน์ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจ และเกิดแรงจูงใจในการเรียน มีประสบการณ์คุ้นเคยกับภาษาที่ใช้ในชีวิตจริง

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยภายในประเทศที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญจากสิ่งพิมพ์ภาษาอังกฤษโดยใช้แผนผังความคิดสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านใหม่เจริญผลพิทยาคม อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย ดังนี้

สุทธิ ศรีชล (2552) ได้กล่าวว่า ขั้นตอนการสอนทักษะการอ่าน มีลักษณะเช่นเดียวกันกับขั้นตอนการสอนทักษะการฟัง โดยแบ่งออกเป็น 3 กิจกรรม คือกิจกรรมนำเข้าสู่การอ่าน (Pre-Reading) กิจกรรมระหว่างการอ่านหรือขณะที่สอนอ่าน (While-Reading) กิจกรรมหลังสอนอ่าน (Post-Reading) โดยแต่ละกิจกรรมอาจจะใช้เทคนิคดังนี้

2.1 กิจกรรมนำเข้าสู่การอ่าน (Pre-Reading) การที่ผู้เรียนจะอ่านสารใดได้ อย่างเข้าใจ ควรต้องมีข้อมูลบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับสารที่จะได้อ่าน โดยครูผู้สอนอาจใช้กิจกรรมนำเพื่อให้ผู้เรียนได้ข้อมูลบางส่วนเพื่อช่วยสร้างความเข้าใจในบริบท ก่อนเริ่มต้นอ่านสารที่กำหนดให้โดยทั่วไปมีอยู่ 2 ขั้นตอน คือ ขั้น Personalization เป็นขั้นสนทนาโต้ตอบระหว่างครูกับนักเรียน หรือระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน เพื่อทบทวนความรู้เดิมและเตรียมรับความรู้ใหม่จากการอ่านขั้น Predicting เป็นขั้นที่ผู้เรียนคาดเดา เกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน โดยอาจจะใช้รูปภาพ แผนภูมิ หัวเรื่อง ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะได้อ่าน แล้วนำเสนอสนทนาหรืออภิปรายหรือหาคำตอบที่เกี่ยวกับภาพนั้นๆ หรือฝึกกิจกรรมเกี่ยวกับคำศัพท์เช่น ชีตเส้นใต้หรือวงกลมล้อมรอบ คำศัพท์ในสารที่อ่านหรืออ่านคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่ได้อ่าน เพื่อให้ผู้เรียนได้ทราบแนวทางว่าจะได้อ่านสารเรื่องใด เป็นการเตรียมตัวล่วงหน้าเกี่ยวกับข้อมูลประกอบการอ่าน และค้นหาคำตอบจากสารนั้นๆ หรือทบทวนคำศัพท์จากความรู้เดิมที่มีอยู่ ซึ่งจะปรากฏในสารที่จะได้อ่าน โดยใช้วิธีการบอกความหมาย หรือทำแบบฝึกหัดด้วยการเติมคำ เป็นต้น

2.2 กิจกรรมระหว่างการอ่าน หรือกิจกรรมระหว่างที่สอนอ่าน (While-Reading) เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติในขณะที่อ่านสารนั้น กิจกรรมนี้มิใช่การทดสอบการอ่าน แต่เป็นการฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ กิจกรรมระหว่างการอ่านนี้ควรหลีกเลี่ยงการปฏิบัติกิจกรรมฝึกทักษะอื่นๆ เช่นการฟังหรือการเขียน อาจจัดกิจกรรมให้พูด

โต้ตอบได้บ้างเล็กน้อย เนื่องจากจะเป็นการเบี่ยงเบนทักษะที่ต้องการฝึกปฏิบัติไปสู่ทักษะอื่น โดยไม่เจตนา กิจกรรมที่ฝึกในขณะที่อ่าน ควรเป็นประเภทต่อไปนี้

2.2.1 Matching คือ อ่านแล้วจับคู่คำศัพท์กับคำจำกัดความหรือจับคู่ประโยคเนื้อเรื่องกับภาพหรือแผนภูมิ

2.2.2 Ordering คือ อ่านแล้วเรียงภาพ แผนภูมิ ตามเนื้อเรื่องที่อ่าน หรือเรียงประโยค (Sentences) ตามลำดับเรื่องหรือเรียงเนื้อหาแต่ละตอน (Paragraph) ตามลำดับของเนื้อหา

2.2.3 Completing คือ อ่านแล้วเติมคำ สำนวน ประโยค ข้อความลงในภาพ แผนภูมิ ตาราง ฯลฯ ตามเนื้อเรื่องที่อ่าน

2.2.4 Correcting คือ อ่านแล้วแก้ไขคำ สำนวน ประโยค ข้อความ ให้ถูกต้องตามเนื้อเรื่องที่อ่าน

2.2.5 Deciding คือ อ่านแล้วเลือกคำตอบที่ถูกต้อง (Multiple Choices) หรือเลือกประโยคถูกผิด(True – False) หรือเลือกว่ามีประโยคนั้นๆในเนื้อเรื่องหรือไม่ หรือเลือกว่าประโยคนั้นเป็นข้อเท็จจริง(Fact) หรือเป็นความคิดเห็น (Opinion)

2.2.6 Supplying/Identifying คือ อ่านแล้วหาประโยคหาประโยคหัวข้อเรื่อง(Topic Sentence) หรือสรุปใจความสำคัญ (Conclusion) หรือจับใจความสำคัญ (Main Idea) หรือตั้งชื่อเรื่อง (Title) หรือย่อเรื่อง (Summary)หรือหาข้อมูลรายละเอียดจากเรื่องที่อ่าน (Specific Information)

2.3 กิจกรรมหลังการอ่าน (Post - Reading) เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ฝึกการใช้ภาษาในลักษณะสัมพันธ์เพิ่มขึ้นจากการอ่าน ทั้งการฟัง การพูดและการเขียน ภายหลังจากที่ได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมระหว่างการอ่านแล้ว โดยอาจฝึกการแข่งขันด้านคำศัพท์ สำนวน ไวยากรณ์หรือฝึกทักษะการฟังการพูด โดยให้ผู้เรียนช่วยกันตั้งคำถามจากเรื่องที่อ่านแล้วช่วยกันหาคำตอบ สำหรับผู้เรียนชั้นสูงอาจจะให้อภิปรายเกี่ยวกับอารมณ์หรือเจตคติของผู้เขียนเรื่องนั้น หรือฝึกทักษะการเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านนั้น

อารีวรรณ เอี่ยมสะอาด (2546) ได้กล่าวไว้ว่า การสอนอ่านทักษะการอ่านโดยใช้เทคนิคต่างๆ ในการจัดกิจกรรมให้แก่ผู้เรียนตามข้อเสนอแนะ จะช่วยพัฒนาคุณภาพทักษะการอ่านของผู้เรียนตามลำดับ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความถี่ในการฝึกฝน ผู้เรียนควรจะได้รับ การฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ทักษะการอ่านภาษาอังกฤษที่ดีจะนำไปสู่ทักษะการพูด และการเขียนภาษาอังกฤษที่ดีได้เช่นกัน

วีไลรัตน์ วสุรีย์ (2545) ศึกษาการพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้เอกสารจริง/สิ่งพิมพ์เกี่ยวกับท้องถิ่น ในรายวิชา อ 0112 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย จังหวัดลพบุรี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 45 คน ผลการวิจัยพบว่า 1.ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้เอกสารจริงเกี่ยวกับท้องถิ่น

มีค่าเท่ากับ 87.80/80.50 2.ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังการใช้แบบฝึกเสริมทักษะ การอ่านสูงกว่าก่อนการใช้แบบฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3.นักเรียนมีความคิดเห็นที่ดีต่อแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้เอกสารจริงเกี่ยวกับท้องถิ่นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

อรชร วงษ์ษา (2548) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ(วิชาภาษาอังกฤษ) โดยใช้นิทานพื้นบ้านอีสานเป็นสื่อ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่2) กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 35 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังสิ้นสุดการทดลองวงจรตามแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้นิทานพื้นบ้านอีสานเป็นสื่อ มีจำนวนนักเรียนที่สอบผ่านเกณฑ์ร้อยละ70ของคะแนนเต็มจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 77.14

สุจิตรา ศาสตราวหา (2541 อ้างถึงใน รุ่งวนา สุตจิตต์, 2545) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในชั้นเรียนที่มีการสอนแบบสื่อสารโดยมีนิทานเป็นองค์ประกอบ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 15 คน กลุ่มควบคุม 15 คน ทำการสอนแบบสื่อสารที่มีนิทานเป็นองค์ประกอบจำนวน 3 เรื่อง ในกลุ่มทดลองส่วนกลุ่มควบคุมทำการสอนตามคู่มือครูนิทานที่เลือกใช้เป็นนิทานของชนชาติอื่น มีการสังเกตพฤติกรรมระหว่างเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ผลการวิจัยสรุปได้ว่านักเรียนในกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าแนวทางการเรียนการสอนแบบสื่อสารโดยมีนิทานเป็นองค์ประกอบ เป็นแนวการสอนที่ดี มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้นักเรียนมีความก้าวหน้าและพัฒนาทักษะทางภาษาทั้ง 4 ด้านจากการสังเกตพฤติกรรมในขณะที่เรียนพบว่านักเรียนในกลุ่มทดลองมีการแสดงพฤติกรรมที่อยู่ในเกณฑ์ที่สูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุม ทั้งนี้เพราะนักเรียนในกลุ่มทดลองมีความสนใจชื่นชอบทำให้สามารถทำความเข้าใจเนื้อหาที่เรียนได้ดี

วิไลลักษณ์ ลาจันท์ก (2548) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบบทเรียนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัยพบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบบทเรียนส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษด้วยตนเอง มีปฏิสัมพันธ์ในการช่วยเหลือกัน ในการเรียนรู้ และหนังสือการ์ตูนได้ช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียนให้เกิดความกระตือรือร้นและเข้าใจบทเรียนมากยิ่งขึ้น ผลการทดสอบผู้เรียนพบว่านักเรียนมีการพัฒนาทางด้าน การอ่านภาษาอังกฤษในด้านทักษะการอ่านออกเสียงคิดเป็นร้อยละ 68 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมดและด้านทักษะการอ่านในใจ นักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ด้านความคิดเห็นพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้หนังสือการ์ตูนประกอบบทเรียนในทุกๆ ด้าน

จิรพรรณ จิตประสาธ (2543) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการใช้แผนผังความคิดและการบริหารสมองกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเรื่องแสงชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการสอนโดยใช้แผนผังความคิดมีระดับสูงขึ้นที่นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.1 เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นการใช้แผนผังความคิดนี้มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตัวเองโดยเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่จนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย จากการฝึกให้ผู้เรียนคิดจากประเด็นคำถามชั้นสอนและสรุปแล้วมีการระดมสมองเพื่อสรุปเป็นความคิดรวบยอดหลัก ความคิดตรงและมีการออกแบบผังความคิดโดยใช้สัญลักษณ์ สี สันต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจและจดจำเนื้อหาได้และเกิดความกระตือรือร้นสนใจและเกิดความสนุกสนานซึ่งการเรียนที่เรียนโดยใช้แผนผังความคิดจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

ชลวิภา เฟื่องกาญจน์ (2547) ได้ทำการศึกษากการใช้กิจกรรมแผนผังความคิดเพื่อเพิ่มพูนทักษะความสามารถทางภาษาอังกฤษและทักษะการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลปรากฏว่านักเรียนมีความสามารถทางภาษาอังกฤษหลังการทดลองสูงกว่าการก่อนการทดลองใช้นวัตกรรมซึ่งแปลออกมาเป็นข้อ ๆ คือ

1. แผนผังความคิดช่วยให้นักเรียนมีการวางแผนในการจัดลำดับความคิดในการส่งสารเมื่อมีการวางแผนความคิดของตนเองก่อนใช้ภาษาก็จะทำให้เรื่องที่สื่อสารนั้นมีลำดับขั้นตอนที่ไม่สับสนและมีรายละเอียดที่ชัดเจน

2. กิจกรรมแผนผังความคิดช่วยให้ผู้เรียนจับประเด็นรายละเอียดในการรับสารอย่างเป็นระบบ เมื่อนักเรียนทำแผนผังความคิดจะทำให้นักเรียนมีระบบความคิดที่เป็นระบบมากขึ้นมีความสามารถในการสังเคราะห์เรื่องที่อ่านหรือฟังและจดจำรายละเอียดได้ดีกว่า

3. ในการทำกิจกรรมแผนผังความคิดผู้เรียนสามารถออกแบบตกแต่งแผนผังได้ตามใจชอบซึ่งเหมาะกับกลุ่มทดลองซึ่งเป็นวัยเด็กดังนั้นจึงชอบวาดภาพระบายสีทำให้มีความสนใจที่จะทำกิจกรรมนี้

ฐิติยา จองหมุ่ม (2549) ได้ศึกษาและทำวิจัยเกี่ยวกับการใช้แผนผังความคิดพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลวิจัยพบว่าหลังจากที่นักเรียนได้เรียนการเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้แผนผังความคิดที่สร้างขึ้นแล้วนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 77.17% ซึ่งผ่านเกณฑ์ 70% ที่ตั้งไว้ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้แผนผังความคิดนั้นสามารถช่วยให้ผู้เรียนเขียนเชิงสร้างสรรค์ได้ดีขึ้น ทำให้ผู้เรียนมองเห็นภาพรวมของเรื่องที่จะเขียนตลอดจนมีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเรื่องก่อนที่จะเขียนและใช้ลักษณะพิเศษของแผนผังความคิดให้เป็นประโยชน์ในการสื่อความคิดนอกจากนั้นผู้เรียนยังได้ฝึกใช้สมองทั้งสองซีกอีกด้วย

พรพันธ์ อิศระ (2545) ได้ทำการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการใช้แผนผังความคิดในการพูดเล่าเรื่องของนักเรียนชายเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ในการพูดเล่าเรื่องของนักเรียนหลังจากที่ได้รับการสอนโดยสร้างแผนผังความคิดในการเล่าเรื่องสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.1 เพราะการใช้แผนผังความคิดจะช่วยในการเตรียมการเล่าเรื่องทำให้นักเรียนรู้จักใช้แผนผังความคิดในการช่วยกำหนดโครงเรื่อง วางแผนความคิดและจัดระบบการพูดเพื่อเชื่อมโยงความคิด ความเข้าใจของตนเองให้คนอื่นได้รับรู้กล่าวโดยสรุปผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แผนผังความคิดนั้นสามารถช่วยให้นักเรียนพูดเล่าเรื่องได้ดี

สมนึก กินรี (2549) ได้ศึกษา การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อวิเคราะห์โครงสร้างเรื่องโดยใช้แผนภูมิกราฟิก ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อวิเคราะห์โครงสร้างเรื่องโดยใช้แผนภูมิกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างผลที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2549 ภาคเรียนที่ 2 โรงเรียนบ้านเหล่าหลวง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) การศึกษาพบว่า วงจรที่ 1 ใช้แผนภูมิโยงแมงมุมในการแยกข้อความหลักกับข้อความรอง ผลปรากฏว่า นักเรียน 2 กลุ่ม ไม่สามารถลงข้อความรองให้สัมพันธ์กับใจความหลักได้ วงจรที่ 2 นักเรียนส่วนใหญ่ลงแก่นของเรื่องในแผนภูมิกราฟิกเชิงบรรยายได้ แต่องค์ประกอบย่อยลงไม่ถูก วงจรที่ 3 นักเรียนทุกคนสามารถแยกหมวดหมู่ได้ถูกต้อง

วันทา สุขโสม (2551) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านจับใจความโดยการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม (Bloom) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ หาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามเกณฑ์ 75/75 หาค่าดัชนีประสิทธิผลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการอ่านจับใจความโดยการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม (Bloom) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 โรงเรียนชุมชนบ้านโนนเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้ามี 3 ชนิด ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ และแบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบสมมติฐานด้วย t-test (Dependent Samples) ผลการวิจัยพบว่าแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การอ่านจับใจความโดยการใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม (Bloom) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ(E1/E2) เท่ากับ

86.07/80.23 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ตั้งไว้ นักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านจับใจความโดยใช้คำถามตามแนวคิดของบลูม (Bloom) กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคะแนนเฉลี่ยในการคิดวิเคราะห์หลังเรียน เพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุรียา เฟ็งลี (2552) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอว์ (Jigsaw) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอว์ (Jigsaw) ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านวังทอง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาอุดรธานี เขต 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 32 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอว์ (Jigsaw) จำนวน 6 แผน โดยแต่ละแผนมีใบงาน แบบประเมินพฤติกรรมระหว่างเรียน แบบทดสอบย่อยท้ายแผน เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก แผนละ 10 ข้อ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อซึ่งมีค่าอำนาจจำแนก (B) ตั้งแต่ 0.33 ถึง 0.94 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.84 ใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test (Dependent Samples) ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอว์ (Jigsaw) ที่สร้างขึ้น มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.84/82.60 และมีดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอว์ (Jigsaw) เท่ากับ 0.5966 แสดงว่านักเรียนมีความรู้ก้าวหน้าในการเรียนร้อยละ 59.66 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอว์ (Jigsaw) อยู่ในระดับมากที่สุดโดยสรุป แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยกลุ่มร่วมมือแบบจิกซอว์ (Jigsaw) มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเหมาะสม สามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

สุดารัตน์ ตักดีคำดวง (2552) ได้ศึกษาความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการเขียนแผนภูมิ Mind Mapping ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนจตุรมิตรวิทยาการ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการเขียนแผนภูมิ Mind Mapping และสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการเขียนแผนภูมิ

Mind Mapping ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนจตุรมิตรวิทยาการ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 45 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 7 แผน แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการเขียนแผนภูมิ Mind Mapping ผลการวิจัย พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการเขียนแผนภูมิ Mind Mapping ส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 75.56 ของนักเรียนทั้งหมดและความคิดเห็นของนักเรียนต่อการสอนอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการเขียนแผนภูมิ Mind Mapping ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แมคพีค (Mcpeake, 1979) ได้ศึกษาผลการเรียนจากแบบฝึกอย่างเป็นระบบตั้งแต่เริ่มศึกษาจนถึงความในการอ่านและเพศที่มีต่อความสามารถในการสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าแบบฝึกช่วยปรับปรุงความสามารถในการสะกดคำของนักเรียนทุกคน แต่เวลา 12 สัปดาห์ไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้ ในการสะกดคำไปสู่คำใหม่ที่ยังไม่ได้ศึกษา และคะแนนนักเรียนหญิงสูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้การอ่านยังมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการสะกดคำ

ลอเรย์ (Lawrey, 1978) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการใช้แบบฝึกทักษะกับนักเรียนระดับ 1 ถึงระดับ 3 จำนวน 87 คน พบว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกโดยใช้แบบฝึกทักษะมีคะแนนหลังการทำแบบฝึกมากกว่าคะแนนการทดสอบก่อนการทำแบบฝึกทักษะ

แมคพีค (Mcpeake, 1979) ได้ศึกษาผลการเรียนจากแบบฝึกอย่างเป็นระบบตั้งแต่เริ่มศึกษาจนถึงความในการอ่านและเพศที่มีต่อความสามารถในการสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าแบบฝึกช่วยปรับปรุงความสามารถในการสะกดคำของนักเรียนทุกคน แต่เวลา 12 สัปดาห์ไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้ ในการสะกดคำไปสู่คำใหม่ที่ยังไม่ได้ศึกษา และคะแนนนักเรียนหญิงสูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้การอ่านยังมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการสะกดคำ

คลาร์ก (Clark, 1991) ได้ให้ความหมายว่า แผนภูมิกราฟิกเป็นแบบของความคิดที่ผู้สอนหรือผู้เรียนหรือทั้งผู้สอนและผู้เรียนสร้างขึ้นเพื่อแสดงความคิดความเข้าใจออกเป็นรูปธรรมว่าผู้เรียนคิดอะไรจากการอ่านเนื้อหาวิชา

อาซูเบด (Ausubed, 1963) ได้ให้ความหมายการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful learning) ว่าเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับมาจากการที่ผู้สอน อธิบายสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ให้ทราบและผู้เรียนรับฟังด้วยความเข้าใจ โดยผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรียนรู้กับ

โครงสร้างพุทธิปัญญาที่ได้เก็บไว้ในความทรงจำ และจะสามารถนำมาใช้ในอนาคต และออบุเบล ได้แบ่งประเภทของการเรียนรู้โดยการรับอย่างมีความหมาย ดังนี้

1. Subordinate learning

1.1 Derivation Subsumption เป็นการเชื่อมโยงสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ใหม่กับหลักการหรือกฎเกณฑ์ที่เคยเรียนมาแล้ว โดยการได้รับข้อมูลมาเพิ่ม เช่น มีคนบอก

1.2 Correlative sumsumption เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายเกิดจากการขยายความ หรือปรับโครงสร้างทางสติปัญญาที่มีมาก่อนให้สัมพันธ์กับสิ่งที่จะเรียนรู้ใหม่

2. Superordinate learning เป็นการเรียนรู้โดยการอนุมาน โดยการจัดกลุ่มสิ่งๆ ใหม่เข้ากับความคิดรวบยอดที่กว้างและครอบคลุม ความคิดยอดชายของสิ่งๆ ใหม่

3. Combinatorial learning เป็นการเรียนรู้หลักการ กฎเกณฑ์ต่างๆ เช่น ผสมในวิชาคณิตศาสตร์ หรือ วิทยาศาสตร์ โดยการใช้เหตุผล หรือการสังเกต

มิลเลท (Millet ,2000) ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบของแผนผังกราฟิกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนเกรด 2 ความมุ่งหมายการศึกษาเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การอ่านเพื่อความเข้าใจ กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นประถมศึกษาโดยแบ่งผู้เรียนออกเป็น 2 กลุ่มเท่าๆ กัน กลุ่มแรกเป็นการสอนแบบดั้งเดิมและกลุ่มที่ 2 สอนโดยใช้แผนผังกราฟิก เครื่องมือในการศึกษา ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้ผังกราฟิกมีผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านสูงกว่าการสอนปกติ และงานวิจัยนี้ให้ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลด้านปริมาณและคุณภาพ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อแผนผังกราฟิกในการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจ

คาตายามา (Katayama, 2000) ได้ศึกษาผลของการใช้เทคนิคผังกราฟิกที่มีต่อความคงทนของการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาจำนวน 117 คน เป็นเพศหญิง 65 คนและเพศชาย 52 คน แบ่งเป็น 6 กลุ่มการทดลอง คือ ใช้แบบสรุปความโดยย่อซึ่งไม่มีข้อมูลให้มีแต่เพียงเค้าโครงที่เป็นหัวเรื่องเท่านั้น ใช้ผังกราฟิกแบบก้างปลาซึ่งมีข้อมูลให้อย่างสมบูรณ์ ใช้ผังกราฟิกแบบก้างปลาซึ่งมีข้อมูลให้บางส่วน ใช้ผังกราฟิกแบบก้างปลาซึ่งไม่มีข้อมูลให้ มีแต่เพียงเค้าโครงที่เป็นหัวเรื่องเท่านั้น ทำการทดลองโดยให้นักเรียนทั้ง 6 กลุ่ม ทำการจดบันทึกข้อมูลลงในผังกราฟิกแบบต่างๆ ภายหลังจากอ่านตามแบบที่ได้รับ จากนั้นเมื่อเวลาผ่านไป 2 วัน ให้ทบทวนอีกครั้งโดยแบบทดสอบที่เหมือนเดิม และแบบทดสอบที่มีการประยุกต์ไปจากเดิม ผลการวิจัยพบว่า ผลคะแนนที่ได้ของทั้ง 6 กลุ่ม เมื่อใช้แบบทดสอบที่เหมือนเดิม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

กัง (Kang, 2002) ได้ศึกษาการใช้แผนผังกราฟิกเพื่อช่วยในการอ่านเพื่อความเข้าใจ โดยได้รวบรวมงานวิจัยตั้งแต่ ค.ศ.1971-2000 จำนวนทั้งหมด 14 งานวิจัยเน้นศึกษานักเรียนระดับมัธยมที่มีพัฒนาการด้านการเรียน ผลการวิจัยพบว่าการใช้แผนผังกราฟิกก่อนอ่านและหลัง

อ่านกับนักเรียนที่มีปัญหาด้านการอ่านตำราวิชาการหรือบทอ่านที่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาใดวิชาหนึ่ง ผังกราฟิกช่วยแก้ปัญหาด้านการอ่านทำให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านเพิ่มขึ้น

เบน เดวิด เรนี (Ben-David, Renee, 2002) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาความเข้าใจในการอ่านโดยใช้แผนผังกราฟิกจุดมุ่งหมายของการศึกษาวิจัยคือเพื่อพิจารณาว่าแผนผังกราฟิกใช้สำหรับเป็นเครื่องมือประเมินความเข้าใจในการอ่านได้ดีกว่าการสอนแบบดั้งเดิมหรือไม่ การศึกษาวิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนเกรด 7 เรียนทั้งหมด 16 วิชา ใช้เวลาเรียน 8 สัปดาห์ ประเมินผลโดยใช้แผนผังกราฟิกและการสอบแบบดั้งเดิม ผลจากการทดสอบได้จัดลำดับเปรียบเทียบ และแยกให้เป็นความแตกต่างเพื่อพิจารณาว่าการประเมินแบบใดประเมินผลได้ดีกว่ากัน ผลการศึกษาพบว่าไม่มีความแตกต่างกันมากระหว่างการประเมินโดยการสอบแบบดั้งเดิม และการประเมินโดยใช้แผนผังกราฟิกผลการศึกษาวิจัยกับนักเรียนโรงเรียนมัธยมไม่สอดคล้องกับการวิจัยครั้งก่อนจากการศึกษางานวิจัยทั้งในและต่างประเทศแสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้แผนผังกราฟิก สามารถพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนให้ดีขึ้นทำให้ผู้ศึกษาค้นคว้านำแผนผังกราฟิกมาใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียน โดยดำเนินการพัฒนาตามกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน (Planning) ขั้นปฏิบัติการตามแผน (Action) ขั้นสังเกต (Observation) และขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติการ (Reflection)

จากการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศสรุปได้ว่า การใช้วิธีการสอนแบบการสร้างแผนผังความคิดในการจัดกระบวนการเรียนรู้การอ่านจับใจความสำคัญจากสิ่งพิมพ์ภาษาอังกฤษ พบว่าสามารถใช้ได้ดี นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการอ่านดีขึ้น เข้าใจในเรื่องที่อ่าน สามารถจับใจความสำคัญและรายละเอียดในเรื่องที่อ่านนั้น ทำให้นักเรียนสนใจบทเรียน คำศัพท์ บทความ เนื้อเรื่อง และโครงสร้างของประโยคภาษาอังกฤษและมีความสนุกสนาน เพลิดเพลินแก่ผู้เรียนพร้อมทั้งเรียนรู้และเข้าใจบทเรียนได้เร็วขึ้น ทำให้การเรียนการสอนของครูมีประสิทธิภาพและนักเรียนมีพัฒนาการทักษะการอ่านทางภาษาได้ดียิ่งขึ้น

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

